

САНХҮҮГИЙН АУДИТЫН ТАЙЛАН

Сүхбаатар аймгийн Мөнххаан сумын Засаг даргын 2021 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлд хийсэн аудитын тайлан

Аудитын код: СБА-2022/05/НА-СТА-ТТЗ

Цахим хуудас: www.audit.mn

Баруун-Урт 2022 он

Тэргүүлэх аудитор: М.Нарантуяа

Утас: 70518369 Цахим хаяг: narantuyam@audit.gov.mn

Аудитын менежер: Г.Даваа

Утас: 70512123 Цахим хаяг: davaag@audit.gov.mn

Ахлах аудитор: С.Ариунбаяр

Утас: 70512127 Цахим хаяг: ariunbayarsb@audit.gov.mn

Энэхүү аудитын тайлантай холбоотой нэмэлт мэдээллийг дээрх хаягаар авна уу.

Агуулга

1. Аудитын гэрчилгээ.....	2
2.1 Аудит хийсэн САНХҮҮГИЙН НЭГТГЭСЭН БАЙДЛЫН ТАЙЛАН.....	4
2.2 Аудит хийсэн САНХҮҮГИЙН НЭГТГЭСЭН ҮР ДҮНГИЙН ТАЙЛАН.....	5
2.3 Аудит хийсэн НЭГТГЭСЭН МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН.....	8
2.4 Аудит хийсэн НЭГТГЭСЭН ЦЭВЭР ХӨРӨНГӨ/ӨМЧИЙН ӨӨРЧЛӨЛТИЙН ТАЙЛАН.....	11
2.5 Аудит хийсэн ТӨСВИЙН ГҮЙЦЭТГЭЛИЙН ТАЙЛАН.....	12
2.6 Аудит хийсэн НЭМЭЛТ САНХҮҮЖИЛТИЙН ТАЙЛАН.....	14
Аудитын тайлан.....	16
3.1. Ерөнхий зүйл.....	16
3.2 Байгууллагын зорилго, үйл ажиллагаа, хууль, эрх зүй.....	16
3.3. Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлого, дотоод хяналт.....	17
3.4. Материаллаг байдал.....	17
3.5 Санхүүгийн нэгтгэсэн тайлангийн үзүүлэлт.....	17
3.5.1 Мөнгөн хөрөнгө.....	17
3.5.3 БАРАА МАТЕРИАЛ.....	18
3.5.4 Үндсэн хөрөнгө.....	19
3.5.5 ӨР ТӨЛБӨР.....	21
3.5.6 ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХУВЬ ОРОЛЦОО.....	21
3.6 Төсвийн гүйцэтгэлийн талаарх тайлбар, тодруулга.....	23
3.8. Өмнөх зөвлөмжийн хэрэгжилтийн талаарх тайлбар, тодруулга.....	26
3.9. Аудитын явцад хэрэгжүүлсэн горим сорил, түүний үр дүн.....	26
3.10 Дараагийн аудитаар авч үзэх буюу анхаарал татахуйц бусад чухал асуудал.....	27
3. Менежментийн захидал.....	27
5.Аудитын явцад илэрсэн алдаа, зөрчлийн жагсаалт.....	28

Товчилсон үгийн жагсаалт

АДБОУС	Аудитын Дээд Байгууллагуудын Олон Улсын Стандарт
АИТХ	Аймгийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал
АОУС	Аудитын Олон Улсын Стандарт
БОАЖЯ	Байгаль Орчин Аялал Жуулчлалын Яам
БШУЯ	Боловсрол Шинжлэх Ухааны Яам
ГЗБТ	Газар Зохион Байгуулалтын Төлөвлөгөө
ЕБС	Ерөнхий Боловсролын Сургууль
ЗДНХ	Засаг Даргын Нөөц Хөрөнгө
ЗДТГ	Засаг Даргын Тамгын Газар
ИТХ	Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал
ИТХТ	Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчид
НДШ	Нийгмийн Даатгалын Шимтгэл
ОНӨГ	Орон Нутгийн Өмчийн Газар
ОНХС	Орон Нутгийн Хөгжлийн Сан
СХС	Сум хөгжүүлэх Сан
УСНББОУС	Улсын Секторын Нягтлан Бодох Бүртгэлийн Олон Улсын Стандарт
ТТЗ	Төсвийн төвлөрүүлэн захирагч
ТШЗ	Төсвийн шууд захирагч
ХХК	Хязгаарлагдмал Хариуцлагатай Компани
ЭМГ	Эрүүл Мэндийн Газар
ЭМДС	Эрүүл Мэндийн Даатгалын Сан
ЭМТ	Эрүүл Мэндийн Төв

1. Аудитын гэрчилгээ

СҮХБААТАР АЙМАГ ДАХЬ ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР

22000 Баруун-Урт сум, Сүхбаатар аймаг
Утас: 70518396, Факс: 70518396
E-mail: Sukhbaatar@audit.gov.mn

2022.03.25 № 199

танай _____-ны № _____-т

АУДИТЫН САНАЛ ДҮГНЭЛТ

Хязгаарлалттай дүгнэлт

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.3.1, 8 дугаар зүйлийн 8.1, Төсвийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.9.2-д заасны дагуу Мөнххаан сумын Засаг даргын 2021 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх санхүүгийн байдал, санхүүгийн үр дүн, цэвэр хөрөнгө/өмчийн өөрчлөлт, мөнгөн гүйлгээний тайлан, тодруулгуудад аудит хийлээ.

Мөнххаан сумын Засаг даргын 2021 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх санхүүгийн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлийг Төсвийн тухай хууль, Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль, Улсын секторын нягтлан бодох бүртгэлийн олон улсын стандартад нийцүүлэн бүх материаллаг зүйлсийн хувьд үнэн зөв толилуулсан байна.

Дүгнэлтийн үндэслэл

Төрийн аудитын байгууллага аудит хийхдээ Аудитын дээд байгууллагын олон улсын стандарт, түүнд нийцүүлэн Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын баталсан журам, зааврын дагуу гүйцэтгэж, шалгагдагч этгээдээс хараат бус, аудиторын ёс зүйн үүрэг хариуцлагыг биелүүлж ажилласан. Бидний цуглуулсан хангалттай бөгөөд зохистой нотолгоо нь дүгнэлт өгөх үндэслэл болно.

Төлөвлөсөн орлогыг бүрэн төвлөрүүлээгүй, төсвийн шууд захирагч нар цалин, гэрэл цахилгаан, тээвэр шатахууны зардлыг эдийн засгийн ангиллын дагуу зарцуулаагүй, өмнөх онд заруулсан бараа материалыг зарлагадаагүй, тушаал шийдвэргүй болон хүчингүй болсон тушаал баримтлан зарлага гаргасан, жолоочийн тооцооны хуудсыг үнэн зөв бичээгүй, цалингийн урьдчилгаа суутган тооцоогүй, худалдан авсан материалыг данс бүртгэлд тусгаж зарцуулаагүй, актлах шийдвэр гарсан хөрөнгийг данс бүртгэлээс хасаагүй, Засгийн газрын 2021 оны 43 дугаар тогтоолоор баталсан төсвийн хэмнэлтийн горимыг зөрчиж үндсэн хөрөнгө, тоног төхөөрөмж худалдан авсан зэрэг нь Төсвийн тухай хууль, Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль, Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хууль, тайлант хугацааны ажил гүйлгээний анги, дансны үлдэгдлийн холбогдох тодруулгын тохиолдсон байх, иж бүрэн байх, үнэлгээ ба хуваарилалт, тасалбар болголт, оршин байх, эрх ба үүрэг зэрэг батламж мэдэгдлийг хангахгүй байна.

Санхүүгийн тайланд төсвийн захирагчийн хүлээх үүрэг, хариуцлага

Төсвийн захирагч санхүүгийн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлийг Төсвийн тухай хууль, Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль, Улсын секторын нягтлан бодох бүртгэлийн олон улсын стандартын дагуу үнэн зөв бэлтгэж толилуулах үүрэгтэй.

Санхүүгийн тайланг залилан эсвэл алдааны улмаас үүсэх материаллаг буруу илэрхийлэлгүй бэлтгэхэд шаардлагатай гэж үзсэн дотоод хяналтыг тодорхойлж, хэрэгжүүлэх үүрэг хариуцлага хүлээнэ.

Төрийн аудитын байгууллагын үүрэг, хариуцлага

Төрийн аудитын байгууллага залилан эсвэл алдааны улмаас үүсэх материаллаг буруу илэрхийллээс санхүүгийн тайлан бүхэлдээ ангид эсэх талаарх үндэслэлтэй баталгаажуулалт олж авах, дүгнэлт, зөвлөмж бүхий аудитын тайлан гаргах зорилготой.

Үндэслэлтэй баталгаажуулалт гэдэг нь дээд түвшний баталгаа боловч материаллаг буруу илэрхийлэл байгаа тохиолдолд АДБОУС-ын дагуу хийсэн аудитаар бүгдийг илрүүлнэ гэсэн баталгаа биш юм.

Буруу илэрхийлэл нь залилан эсвэл алдаанаас үүсэж болох бөгөөд дангаараа эсвэл нийлээд уг санхүүгийн тайланд үндэслэн гаргах хэрэглэгчдийн эдийн засгийн шийдвэрт нөлөөлөх үндэслэлтэй байвал материаллаг гэж үздэг.

ДАРГА,
ТЭРГҮҮЛЭХ АУДИТОР

М.НАРАНТУЯА

2. Аудит хийсэн санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлийн тайлан

2.1 Аудит хийсэн санхүүгийн нэгтгэсэн байдлын тайлан

2021 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусвар болсон тайлан

(төгрөгөөр)

Код	Үзүүлэлт	Эхний үлдэгдэл	Эцсийн үлдэгдэл
1	ЭРГЭЛТИЙН ХӨРӨНГИЙН ДҮН	462,056,787.19	920,148,772.10
31	МӨНГӨН ХӨРӨНГӨ	59,221,283.07	476,700,725.44
31200	Банкинд байгаа бэлэн мөнгө	59,221,283.07	476,700,725.44
31210	Төгрөг	59,221,283.07	476,700,725.44
31211	Төрийн сангийн харилцах	59,093,172.07	469,951,323.21
31213	Арилжааны банк дахь харилцах	128,111.00	304,542.00
31215	Нэмэлт санхүүжилтийн харилцах	0	6,444,860.23
33	АВЛАГА	235,468,757.91	254,228,622.00
33100	Ажиллагчидтай холбогдсон авлага	383,010.91	0
33400	Зээлийн хүүгийн авлага	4,244,505.00	3,190,080.00
33402	Татвар, НДШ-ын авлага /ТӨҮГ/	420,000.00	0
33500	Бусад авлага	6.00	251,038,542.00
33510	Байгууллагаас авах авлага	8,600,000.00	75,351,200.00
33520	Хувь хүмүүсээс авах авлага	221,821,242.00	175,687,342.00
35	БАРАА МАТЕРИАЛ	167,366,746.21	189,219,424.66
35100	Түүхий эд материал	39,404,905.21	42,952,247.16
35110	Тусгай зориулалттай материал	18,852,174.50	22,548,004.93
35130	Эм боох материал	20,552,730.71	20,404,242.23
35400	Хангамжийн материал	73,948,841.00	91,545,177.50
35410	Бичиг хэргийн материал	2,462,045.00	3,381,045.00
35420	Аж ахуйн материал	23,580,974.00	33,357,095.00
35430	Сэлбэг хэрэгсэл	6,000,000.00	6,000,000.00
35440	Түлш, шатах тослох материал	778,264.00	847,049.50
35450	Барилгын засварын материал	0	2,698,500.00
35460	Хүнсний материал	880,970.00	3,866,500.00
35470	Бусад хангамжийн материал	40,246,588.00	41,394,988.00
35600	Мал амьтад	54,013,000.00	54,722,000.00
2	ЭРГЭЛТИЙН БУС ХӨРӨНГИЙН ДҮН	5,848,656,860.77	6,809,164,895.90
39	ҮНДСЭН ХӨРӨНГӨ	5,848,656,860.77	6,809,164,895.90
39200	Биет хөрөнгө	5,773,415,060.78	6,734,111,095.89
39201	Барилга, байгууламж, орон сууц	4,727,879,671.80	5,332,373,426.68
39202	Хуримтлагдсан элэгдэл	-191,150,412.20	-319,031,674.88
39203	Авто-тээврийн хэрэгсэл	475,132,034.00	387,132,034.00
39204	Хуримтлагдсан элэгдэл	-247,825,445.73	-209,299,844.62
39205	Машин тоног төхөөрөмж(компьютер)	492,707,702.92	692,018,511.72
39206	Хуримтлагдсан элэгдэл	-322,999,874.35	-369,472,505.07
39207	Тавилга, аж ахуйн эд хогшил	332,238,997.62	403,975,124.34

39208	Хуримтлагдсан элэгдэл	-187,455,103.06	-209,138,311.80
39209	Зам, гүүрийн байгууламж	248,272,588.00	510,268,816.00
39210	Хуримтлагдсан элэгдэл	-8,275,752.92	-33,103,011.68
39213	Түүх соёл, музейн дурсгалт зүйлс	1,500,000.00	1,500,000.00
39214	Бусад үндсэн хөрөнгө	812,563,214.00	905,689,634.50
39215	Хуримтлагдсан элэгдэл	-393,939,367.30	-398,361,822.18
39217	Ном	34,766,808.00	39,560,718.88
39300	Биет бус хөрөнгө	75,241,799.99	75,053,800.01
39301	Програм хангамж	4,206,500.00	4,206,500.00
39302	Хуримтлагдсан элэгдэл	-3,553,500.01	-3,741,499.99
39303	Бусад биет бус хөрөнгө	74,588,800.00	74,588,800.00
3	НИЙТ ХӨРӨНГИЙН ДҮН III=I+II	6,310,713,647.96	7,729,313,668.00
4	НИЙТ ӨР ТӨЛБӨР	52,012,134.75	13,689,554.61
41	БОГИНО ХУГАЦААТ ӨР ТӨЛБӨР	52,012,134.75	13,689,554.61
41300	Өглөг	52,012,134.75	13,689,554.61
41310	Ажилчидтай холбогдсон өглөг	0	619,951.61
41360	Бусад өглөг	52,012,134.75	13,069,603.00
41361	Байгууллагад төлөх өглөг	12,049,539.75	2,356,760.00
41362	Хувь хүмүүст төлөх өглөг	8,662,595.00	675,000.00
41366	Дансны өглөг /ТӨҮГ/	31,300,000.00	10,037,843.00
5	ЦЭВЭР ХӨРӨНГӨ ӨМЧИЙН ДҮН	6,258,701,513.21	7,715,624,113.39
51	Засгийн газрын хувь оролцоо	6,258,701,513.21	7,715,624,113.39
51100	Засгийн газрын оруулсан капитал	1,208,655,733.20	1,208,711,733.20
51200	Хуримтлагдсан үр дүн	3,386,712,359.87	4,869,622,726.26
51210	Өмнөх үеийн үр дүн	1,625,850,644.43	3,419,392,414.08
51220	Тайлант үеийн үр дүн	1,760,861,715.44	1,450,230,312.18
51300	Хөрөнгийн дахин үнэлгээний зөрүү	1,663,333,420.14	1,637,289,653.93
6	ӨР ТӨЛБӨР, ЦЭВЭР ХӨРӨНГӨ ӨМЧИЙН ДҮН VI=IV+V	6,310,713,647.96	7,729,313,668.00

2.2 Аудит хийсэн санхүүгийн нэгтгэсэн үр дүнгийн тайлан

2021 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусвар болсон тайлан

(төгрөгөөр)

Код	Үзүүлэлт	ӨМНӨХ ОН	ТАЙЛАНТ ОН
I	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ОРЛОГЫН ДҮН (I)	6,189,148,618.10	6,636,783,826.53
11	ТАТВАРЫН ОРЛОГО	113,680,611.40	527,861,769.01
110	Орлогын албан татвар	91,852,904.40	75,938,547.01
1100	Хувь хүний орлогын албан татвар	91,852,904.40	75,938,547.01
110002	Үйл ажиллагааны орлого	1,159,280.91	17,909,145.00
110003	Хөрөнгийн орлого	34,551,990.35	40,683,807.11
110004	Хөрөнгө борлуулсны орлого	964,000.00	5,794,000.00
110008	Шууд бус орлого	55,177,633.14	11,551,594.90
113	Хөрөнгийн албан татвар	1,994,000.00	152,406,520.00
113002	Бууны албан татвар	1,994,000.00	1,470,000.00
113004	Малд ногдуулах албан татвар	0	150,936,520.00

Сүхбаатар аймгийн Мөнххаан сумын төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн 2021 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, жилийн төсвийн гүйцэтгэлд хийсэн санхүүгийн тайлангийн аудит

118	Бусад татвар, төлбөр, хураамж	19,833,707.00	299,516,702.00
1180	Бусад нийтлэг төлбөр, хураамж	7,628,220.00	36,806,981.00
118001	Улсын тэмдэгтийн хураамж	4,628,220.00	4,144,481.00
118006	Түгээмэл тархацтай ашигт малтмал ашигласны төлбөр	0	2,362,500.00
118009	Хог хаягдлын үйлчилгээний хураамж	3,000,000.00	300,000.00
118010	Ашигт малтмалаас бусад байгалийн баялаг ашиглахад олгох эрхийн зөвшөөрлийн хураамж	0	30,000,000.00
1181	Газрын төлбөр	12,205,487.00	70,435,901.00
118101	Газрын төлбөр	12,205,487.00	70,435,901.00
1182	Байгалийн нөөц ашигласны төлбөр	0	192,273,820.00
118202	Ан амьтны нөөц ашигласны төлбөр	0	191,116,800.00
118204	Байгалийн ургамлын нөөц ашигласны төлбөр	0	1,157,020.00
12	ТАТВАРЫН БУС ОРЛОГО	2,069,967,101.29	1,171,559,829.41
120	Нийтлэг татварын бус орлого	2,069,967,101.29	1,171,559,829.41
120003	Торгуулийн орлого	43,223,004.00	67,484,833.00
120004	Төсөв байгууллагын өөрийн орлого	2,367,300.00	150,180,000.00
1200045	Үнэ төлбөргүй хүлээн авсан орлого	0	149,820,000.00
1200046	Зээлийн хүүгийн орлого	2,367,300.00	360,000.00
120009	Бусад орлого	0	2,628,125.00
120010	Борлуулалтын орлого (Цэвэр) /ТӨҮГ/	75,732,770.00	90,578,483.00
120011	Борлуулалтын өртөг /ТӨҮГ/	81,493,200.00	75,303,613.00
120017	Үнэ төлбөргүй хүлээн авсан орлого - Үндсэн хөрөнгө	2,023,429,765.29	930,521,260.38
120018	Үнэ төлбөргүй хүлээн авсан орлого - Бараа материал	6,707,462.00	5,470,741.03
13	ТУСЛАМЖ, САНХҮҮЖИЛТИЙН ОРЛОГО	4,005,500,905.41	4,937,362,228.11
1310	Улсын төвлөрсөн төсвөөс	2,426,748,100.00	2,531,795,900.00
131007	Тусгай зориулалтын шилжүүлгээс санхүүжих	2,276,586,200.00	2,324,539,000.00
131008	Орон нутгийн хөгжлийн нэгдсэн сангаас санхүүжих	150,161,900.00	207,256,900.00
1311	Нэмэлт санхүүжилтийн орлого	290,276,604.00	613,974,864.50
131101	Төрийн болон орон нутгийн өмчит бус этгээдээс авсан хандив, тусламж	4,055,286.00	32,035,200.00
131103	ЗДНХ, түүнтэй адилтгах хөрөнгөөс тухайн төсвийн захирагчид хуваарилсан хөрөнгө	251,832,168.00	100,000,000.00
131104	Дээд шатны төсвийн захирагчийн төсөвт тусгагдсан төсвөөс доод шатны төсвийн захирагчид хуваарилсан хөрөнгө	18,467,450.00	471,881,364.50
131105	Төсвийн байгууллагын үндсэн үйл ажиллагааны хүрээнд бий болсон нэмэлт орлого	15,921,700.00	10,058,300.00
1320	Орон нутгийн төсвөөс санхүүжих	1,242,862,611.41	1,677,096,033.61
132001	Урсгал үйл ажиллагааны санхүүжилт /орон нутгийн төсөвт байгууллага/	778,285,476.92	1,126,231,958.00
132003	Төвлөрүүлэх шилжүүлэг /орон нутгийн төсөвт байгууллага улсад төвлөрүүлэх орлого/	1,481,134.49	34,073,075.61
132006	Урсгал үйл ажиллагааны санхүүжилт / аймгаас авсан санхүүгийн дэмжлэг/	463,096,000.00	516,791,000.00
1340	Нийгмийн даатгалын сангийн төсвөөс санхүүжих	45,613,590.00	114,495,430.00

Сүхбаатар аймгийн Мөнххаан сумын төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн 2021 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, жилийн төсвийн гүйцэтгэлд хийсэн санхүүгийн тайлангийн аудит

134002	Эрүүл мэндийн даатгалын сангаас санхүүжих	45,613,590.00	114,495,430.00
II	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЗАРДЛЫН ДҮН	4,268,219,542.65	4,952,228,643.81
21	УРСГАЛ ЗАРДАЛ	4,268,219,542.65	4,952,228,643.81
210	БАРАА, АЖИЛ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЗАРДАЛ	3,579,931,293.37	3,880,309,364.13
2101	Цалин хөлс болон нэмэгдэл урамшил	2,144,676,152.56	2,291,207,770.55
210101	Үндсэн цалин	1,478,357,164.22	1,741,051,863.27
210102	Нэмэгдэл	450,867,323.70	375,251,846.20
210103	Унаа хоолны хөнгөлөлт	0	6,145,453.78
210104	Урамшуулал	150,304,528.99	124,552,255.95
210105	Гэрээт ажлын хөлс	65,147,135.65	44,206,351.35
2102	Ажил олгогчоос нийгмийн даатгалд төлөх шимтгэл	281,526,478.66	320,392,734.29
210201	Тэтгэврийн даатгал	194,239,717.73	235,469,453.46
210202	Тэтгэмжийн даатгал	22,049,993.43	20,881,174.26
210203	ҮОМШӨ-ний даатгал	17,099,774.77	16,161,081.39
210204	Ажилгүйдлийн даатгал	4,367,981.19	4,975,984.23
210205	Эрүүл мэндийн даатгал	43,769,011.54	42,905,040.95
2103	Байр ашиглалттай холбоотой тогтмол зардал	186,651,863.75	196,577,777.31
210301	Гэрэл, цахилгаан	40,803,585.33	42,107,372.01
210302	Түлш, халаалт	116,760,328.42	137,688,509.00
210303	Цэвэр, бохир ус	29,087,950.00	16,781,896.30
2104	Хангамж, бараа материалын зардал	99,996,068.00	124,630,787.00
210401	Бичиг хэрэг	8,610,630.00	18,329,540.00
210402	Тээвэр, шатахуун	66,013,438.00	75,226,082.00
210403	Шуудан, холбоо, интернэтийн төлбөр	10,717,100.00	7,835,390.00
210404	Ном, хэвлэл	1,603,200.00	367,800.00
210405	Хог хаягдал зайлуулах, хортон мэрэгчдийн устгал, ариутгал	1,406,200.00	10,431,400.00
210406	Бага үнэтэй, түргэн элэгдэх, ахуйн эд зүйлс	8,785,500.00	12,440,575.00
210408	Бараа материал акталсны зардал	2,860,000.00	0
2105	Нормативт зардал	159,213,313.59	284,891,739.02
210501	Эм, бэлдмэл, эмнэлгийн хэрэгсэл	60,759,140.59	162,532,099.02
210502	Хоол, хүнс	93,556,415.00	110,374,540.00
210503	Нормын хувцас, зөөлөн эдлэл	4,897,758.00	11,985,100.00
2106	Эд хогшил, урсгал засварын зардал	26,645,550.00	76,719,120.00
210601	Багаж, техник, хэрэгсэл	5,889,000.00	25,407,250.00
210602	Тавилга	1,898,200.00	14,183,960.00
210603	Хөдөлмөр хамгааллын хэрэглэл	100,000.00	93,000.00
210604	Урсгал засвар	18,758,350.00	37,034,910.00
2107	Томилолт, зочны зардал	2,761,411.00	5,253,400.00
210702	Дотоод албан томилолт	2,761,411.00	5,253,400.00
2108	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил, үйлчилгээний төлбөр, хураамж	84,616,171.92	126,135,689.05
210801	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн бусад нийтлэг ажил үйлчилгээний төлбөр хураамж	64,338,512.92	113,430,348.05
210802	Аудит, баталгаажуулалт, зэрэглэл тогтоох	2,013,000.00	291,306.00
210803	Даатгалын үйлчилгээ	188,800.00	64,350.00

210804	Тээврийн хэрэгслийн татвар	259,500.00	694,578.00
210805	Тээврийн хэрэгслийн оношилгоо	39,000.00	56,500.00
210806	Мэдээлэл, технологийн үйлчилгээ	3,441,000.00	269,500.00
210807	Газрын төлбөр	126,129.00	35,907.00
210808	Банк, санхүүгийн байгууллагын үйлчилгээний хураамж	87,450.00	0
210811	Ерөнхий ба удирдлагын зардал /ТӨҮГ/	14,122,780.00	10,873,200.00
210814	Орлогын татварын зардал /ТӨҮГ/	0	420,000.00
2109	Бараа үйлчилгээний бусад зардал	593,844,283.89	454,500,346.91
210901	Бараа үйлчилгээний бусад зардал	293,078,842.00	148,106,530.20
210902	Хичээл үйлдвэрлэлийн дадлага хийх	18,993,292.00	27,922,500.00
210903	Үндсэн хөрөнгийн элэгдэл, хорогдол	281,772,149.89	278,471,316.71
213	УРСГАЛ ШИЛЖҮҮЛЭГ	688,288,249.28	1,071,919,279.68
2132	Бусад урсгал шилжүүлэг	40,048,420.00	102,619,541.00
213203	Нийгмийн халамжийн тэтгэвэр, тэтгэмж	4,993,400.00	6,193,400.00
213204	Ажил олгогчоос олгох бусад тэтгэмж, урамшуулал	1,728,200.00	1,618,218.00
213205	Төрөөс иргэдэд олгох тэтгэмж, урамшуулал	28,324,020.00	49,792,170.00
213209	Нэг удаагийн тэтгэмж, шагнал урамшуулал	5,002,800.00	45,015,753.00
2134	Орон нутгийн төсвийн ерөнхийлөн захирагчдад олгох татаас, санхүүжилт	614,644,719.66	969,203,352.54
213401	Урсгал үйл ажиллагааны санхүүжилт төсөвт байгууллага	612,782,476.92	933,201,558.00
213403	Төвлөрүүлэх шилжүүлэг	1,482,562.74	34,073,578.54
213405	Нэмэлт санхүүжилт төвлөрүүлэх шилжүүлэг	379,680.00	1,928,216.00
2135	Төсвийн захирагчдаас олгосон санхүүжилт, шилжүүлэг	33,595,109.62	96,386.14
213503	Төвлөрүүлэх шилжүүлэг	33,595,109.62	96,386.14
III	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ҮР ДҮН (III)=(I)-(II)	1,920,929,075.45	1,684,555,182.72
V	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ БУС ЗАРДЛЫН ДҮН	160,067,360.01	234,324,870.54
225001	Үндсэн хөрөнгө, бараа материал худалдсаны гарз	1,942,876.01	12,241,293.54
225010	Үнэ төлбөргүй гарсан зардал - Үндсэн хөрөнгө	158,124,484.00	222,083,577.00
VI	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ НИЙТ ҮР ДҮН (VI)=(III)+(IV)-(V)	1,760,861,715.44	1,450,230,312.18

2.3 Аудит хийсэн нэгтгэсэн мөнгөн гүйлгээний тайлан

2021 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусвар болсон тайлан

(төгрөгөөр)

Код	Үзүүлэлт	ӨМНӨХ ОН	ТАЙЛАНТ ОН
I	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ МӨНГӨН ОРЛОГЫН ДҮН	4,262,971,365.81	5,655,858,411.12
11	ТАТВАРЫН ОРЛОГО	113,680,611.40	527,861,769.01
110	Орлогын албан татвар	91,852,904.40	75,938,547.01
1100	Хувь хүний орлогын албан татвар	91,852,904.40	75,938,547.01
110002	Үйл ажиллагааны орлого	1,159,280.91	17,909,145.00
110003	Хөрөнгийн орлого	34,551,990.35	40,683,807.11

Сүхбаатар аймгийн Мөнххаан сумын төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн 2021 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, жилийн төсвийн гүйцэтгэлд хийсэн санхүүгийн тайлангийн аудит

110004	Хөрөнгө борлуулсны орлого	964,000.00	5,794,000.00
110008	Шууд бус орлого	55,177,633.14	11,551,594.90
113	Хөрөнгийн албан татвар	1,994,000.00	152,406,520.00
113002	Бууны албан татвар	1,994,000.00	1,470,000.00
113004	Малд ногдуулах албан татвар	0	150,936,520.00
118	Бусад татвар, төлбөр, хураамж	19,833,707.00	299,516,702.00
1180	Бусад нийтлэг төлбөр, хураамж	7,628,220.00	36,806,981.00
118001	Улсын тэмдэгтийн хураамж	4,628,220.00	4,144,481.00
118006	Түгээмэл тархацтай ашигт малтмал ашигласны төлбөр	0	2,362,500.00
118009	Хог хаягдлын үйлчилгээний хураамж	3,000,000.00	300,000.00
118010	Ашигт малтмалаас бусад байгалийн баялаг ашиглахад олгох эрхийн зөвшөөрлийн хураамж	0	30,000,000.00
1181	Газрын төлбөр	12,205,487.00	70,435,901.00
118101	Газрын төлбөр	12,205,487.00	70,435,901.00
1182	Байгалийн нөөц ашигласны төлбөр	0	192,273,820.00
118202	Ан амьтны нөөц ашигласны төлбөр	0	191,116,800.00
118204	Байгалийн ургамлын нөөц ашигласны төлбөр	0	1,157,020.00
12	ТАТВАРЫН БУС ОРЛОГО	140,827,849.00	262,297,614.00
120	Нийтлэг татварын бус орлого	140,827,849.00	262,297,614.00
120003	Торгуулийн орлого	43,223,004.00	67,484,833.00
120004	Төсөв байгууллагын өөрийн орлого	10,588,775.00	92,548,325.00
1200041	Үндсэн үйл ажиллагааны орлогоос санхүүжих	10,588,775.00	92,548,325.00
120009	Бусад орлого	0	2,628,125.00
120013	Бараа борлуулсан, үйлчилгээ үзүүлсний орлого /ТӨҮГ/	87,016,070.00	99,636,331.00
13	ТУСЛАМЖ, САНХҮҮЖИЛТИЙН ОРЛОГО	4,008,462,905.41	4,865,699,028.11
1310	Улсын төвлөрсөн төсвөөс	2,426,748,100.00	2,531,795,900.00
131007	Тусгай зориулалтын шилжүүлгээс санхүүжих	2,276,586,200.00	2,324,539,000.00
131008	Орон нутгийн хөгжлийн нэгдсэн сангаас санхүүжих	150,161,900.00	207,256,900.00
1311	Нэмэлт санхүүжилтийн орлого	293,238,604.00	613,974,864.50
131101	Төрийн болон орон нутгийн өмчит бус этгээдээс авсан хандив, тусламж	4,055,286.00	32,035,200.00
131103	ЗДНХ, түүнтэй адилтгах хөрөнгөөс тухайн төсвийн захирагчид хуваарилсан хөрөнгө	251,832,168.00	100,000,000.00
131104	Дээд шатны төсвийн захирагчийн төсөвт тусгагдсан төсвөөс доод шатны төсвийн захирагчид хуваарилсан хөрөнгө	21,429,450.00	131,415,164.50
131105	Төсвийн байгууллагын үндсэн үйл ажиллагааны хүрээнд бий болсон нэмэлт орлого	15,921,700.00	350,524,500.00
1320	Орон нутгийн төсвөөс санхүүжих	1,242,862,611.41	1,678,940,033.61
132001	Урсгал үйл ажиллагааны санхүүжилт /орон нутгийн төсөвт байгууллага/	778,285,476.92	1,126,231,958.00
132003	Төвлөрүүлэх шилжүүлэг /орон нутгийн төсөвт байгууллага улсад төвлөрүүлэх орлого/	1,481,134.49	35,917,075.61
132006	Урсгал үйл ажиллагааны санхүүжилт / аймгаас авсан санхүүгийн дэмжлэг/	463,096,000.00	516,791,000.00
1340	Нийгмийн даатгалын сангийн төсвөөс санхүүжих	45,613,590.00	40,988,230.00
134002	Эрүүл мэндийн даатгалын сангаас санхүүжих	45,613,590.00	40,988,230.00
II	НИЙТ ЗАРЛАГА ба ЦЭВЭР ЗЭЭЛИЙН ДҮН	4,050,046,301.84	4,800,416,001.75
21	УРСГАЛ ЗАРДАЛ	4,050,046,301.84	4,800,416,001.75
210	БАРАА, АЖИЛ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЗАРДАЛ	3,356,698,052.56	3,726,499,924.37

Сүхбаатар аймгийн Мөнххаан сумын төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн 2021 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, жилийн төсвийн гүйцэтгэлд хийсэн санхүүгийн тайлангийн аудит

2101	Цалин хөлс болон нэмэгдэл урамшил	2,156,521,050.70	2,299,461,287.74
210101	Үндсэн цалин	1,479,301,730.36	1,705,956,331.79
210102	Нэмэгдэл	452,739,715.70	410,208,951.31
210103	Унаа хоолны хөнгөлөлт	0	7,025,453.78
210104	Урамшуулал	150,304,528.99	131,254,439.89
210105	Гэрээт ажлын хөлс	65,339,875.65	39,152,580.97
210106	Ажилагчдад төлсөн /ТӨҮГ/	8,835,200.00	5,863,530.00
2102	Ажил олгогчоос нийгмийн даатгалд төлөх шимтгэл	284,381,327.91	319,497,334.73
210201	Тэтгэврийн даатгал	196,632,866.98	230,042,964.73
210202	Тэтгэмжийн даатгал	21,630,393.43	21,845,500.00
210203	ҮОМШӨ-ний даатгал	17,099,774.77	16,918,600.00
210204	Ажилгүйдлийн даатгал	4,379,881.19	5,291,700.00
210205	Эрүүл мэндийн даатгал	43,769,011.54	44,782,900.00
210206	Нийгмийн даатгалын байгууллагад төлсөн /ТӨҮГ/	869,400.00	615,670.00
2103	Байр ашиглалттай холбоотой тогтмол зардал	187,369,811.75	198,145,782.71
210301	Гэрэл, цахилгаан	40,759,274.13	42,568,421.81
210302	Түлш, халаалт	117,138,387.62	135,517,464.60
210303	Цэвэр, бохир ус	29,122,150.00	16,957,896.30
210305	Ашиглалтын зардалд төлсөн /ТӨҮГ/	350,000.00	3,102,000.00
2104	Хангамж, бараа материалын зардал	161,180,736.00	197,357,495.00
210401	Бичиг хэрэг	8,710,660.00	14,147,480.00
210402	Тээвэр, шатахуун	60,131,624.00	76,988,940.00
210403	Шуудан, холбоо, интернэтийн төлбөр	11,344,600.00	7,969,390.00
210404	Ном, хэвлэл	1,908,200.00	704,600.00
210405	Хог хаягдал зайлуулах, хортон мэрэгчдийн устгал, ариутгал	1,404,300.00	11,640,200.00
210406	Бага үнэтэй, түргэн элэгдэх, ахуйн эд зүйлс	12,939,158.00	17,776,185.00
210409	Түлш шатахуун, тээврийн хөлс, сэлбэг хэрэгсэлд төлсөн мөнгө /ТӨҮГ/	2,250,000.00	1,292,000.00
210410	Бараа материал худалдан авахад төлсөн /ТӨҮГ/	62,492,194.00	66,838,700.00
2105	Нормативт зардал	150,228,345.28	310,011,046.94
210501	Эм, бэлдмэл, эмнэлгийн хэрэгсэл	50,824,272.28	176,334,876.94
210502	Хоол, хүнс	93,898,265.00	113,699,110.00
210503	Нормын хувцас, зөөлөн эдлэл	5,505,808.00	19,977,060.00
2106	Эд хогшил, урсгал засварын зардал	32,845,360.00	92,803,800.00
210601	Багаж, техник, хэрэгсэл	11,986,300.00	31,765,850.00
210602	Тавилга	2,210,000.00	14,766,560.00
210604	Урсгал засвар	18,549,060.00	46,171,390.00
2107	Томилолт, зочны зардал	2,761,411.00	5,253,400.00
210702	Дотоод албан томилолт	2,761,411.00	5,253,400.00
2108	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил, үйлчилгээний төлбөр, хураамж	74,080,051.92	131,577,936.05
210801	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн бусад нийтлэг ажил үйлчилгээний төлбөр хураамж	64,757,992.92	108,267,295.05
210802	Аудит, баталгаажуулалт, зэрэглэл тогтоох	2,013,000.00	291,306.00
210803	Даатгалын үйлчилгээ	188,800.00	64,350.00
210804	Тээврийн хэрэгслийн татвар	259,500.00	694,578.00
210805	Тээврийн хэрэгслийн оношлогоо	39,000.00	56,500.00
210806	Мэдээлэл, технологийн үйлчилгээ	4,250,000.00	448,000.00
210807	Газрын төлбөр	246,129.00	35,907.00
210808	Банк, санхүүгийн байгууллагын үйлчилгээний хураамж	87,450.00	0

210818	Бусад мөнгөн зарлага /ТӨҮГ/	1,818,180.00	21,300,000.00
2109	Бараа үйлчилгээний бусад зардал	307,329,958.00	172,391,841.20
210901	Бараа үйлчилгээний бусад зардал	285,471,478.00	137,685,251.20
210902	Хичээл үйлдвэрлэлийн дадлага хийх	21,858,480.00	34,706,590.00
213	УРСГАЛ ШИЛЖҮҮЛЭГ	693,348,249.28	1,073,916,077.38
2132	Бусад урсгал шилжүүлэг	45,108,420.00	102,772,338.70
213203	Нийгмийн халамжийн тэтгэвэр, тэтгэмж	4,993,400.00	6,193,400.00
213204	Ажил олгогчоос олгох бусад тэтгэмж, урамшуулал	1,728,200.00	1,771,018.00
213205	Төрөөс иргэдэд олгох тэтгэмж, урамшуулал	28,324,020.00	49,792,170.00
213209	Нэг удаагийн тэтгэмж, шагнал урамшуулал	10,062,800.00	45,015,750.70
2134	Орон нутгийн төсвийн ерөнхийлөн захирагчдад олгох татаас, санхүүжилт	614,644,719.66	971,047,352.54
213401	Урсгал үйл ажиллагааны санхүүжилт төсөвт байгууллага	612,782,476.92	933,201,558.00
213403	Төвлөрүүлэх шилжүүлэг	1,482,562.74	34,073,578.54
213405	Нэмэлт санхүүжилт төвлөрүүлэх шилжүүлэг	379,680.00	3,772,216.00
2135	Төсвийн захирагчдаас олгосон санхүүжилт, шилжүүлэг	33,595,109.62	96,386.14
213503	Төвлөрүүлэх шилжүүлэг	33,595,109.62	96,386.14
III	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЦЭВЭР МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ (III)=(I)-(II)	212,925,063.97	855,442,409.37
V	ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН МӨНГӨН ЗАРДЛЫН ДҮН (V)	194,635,816.00	392,962,967.00
22	ХӨРӨНГИЙН ЗАРДАЛ	194,635,816.00	392,962,967.00
2200	Дотоод эх үүсвэрээр	194,635,816.00	392,962,967.00
223001	Бусад хөрөнгө	151,488,196.00	222,083,577.00
225106	Биет ба биет бус хөрөнгө худалдан авсан зардал	32,947,620.00	170,879,390.00
225105	Бусдад олгосон зээл болон урьдчилгаа /ТӨҮГ/	10,200,000.00	0
VI	ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ЦЭВЭР МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ (VI)=(IV)-(V)	-194,635,816.00	-392,962,967.00
VII	САНХҮҮГИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЦЭВЭР МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭНИЙ ДҮН	-72,000,000.00	-45,000,000.00
23	ЭРГЭЖ ТӨЛӨГДӨХ ТӨЛБӨРИЙГ ХАССАН ЦЭВЭР ЗЭЭЛ	72,000,000.00	45,000,000.00
230001	Эргэж төлөгдөх зээл	72,000,000.00	45,000,000.00
VIII	НИЙТ ЦЭВЭР МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ (VIII)=(III)+(VI)+(VII)	-53,710,752.03	417,479,442.37
101	Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эхний үлдэгдэл	112,932,035.10	59,221,283.07
20	Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эцсийн үлдэгдэл	59,221,283.07	476,700,725.44

2.4 Аудит хийсэн нэгтгэсэн цэвэр хөрөнгө/өмчийн өөрчлөлтийн тайлан

2021 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусвар болсон тайлан

(төгрөгөөр)

Код	Үзүүлэлт	Засгийн газрын оруулсан капитал	Дахин үнэлгээний нөөц	Хуримтлагдсан дүн	Засгийн газрын хувь оролцооний нийт дүн
-----	----------	---------------------------------	-----------------------	-------------------	---

1	2019 оны 12-р сарын 31-нээрх үлдэгдэл	1,208,655,733.20	1,665,758,944.87	1,623,425,119.70	4,497,839,797.77
2	Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын өөрчлөлт	0	0	2,425,524.73	2,425,524.73
3	Дахин илэрхийлсэн үлдэгдэл	1,208,655,733.20	1,665,758,944.87	1,625,850,644.43	4,500,265,322.50
4	Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний өсөлт бууралт	0	-2,425,524.73	0	-2,425,524.73
9	Тайлант үеийн үр дүн	0	0	1,760,861,715.44	1,760,861,715.44
10	2020 оны 12-р сарын 31-нээрх үлдэгдэл	1,208,655,733.20	1,663,333,420.14	3,386,712,359.87	6,258,701,513.21
11	2021 оны 1-р сарын 1-нээрх үлдэгдэл	1,208,655,733.20	1,663,333,420.14	3,386,712,359.87	6,258,701,513.21
12	Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын өөрчлөлт	0	0	24,316,303.01	24,316,303.01
13	Дахин илэрхийлсэн үлдэгдэл	1,208,655,733.20	1,663,333,420.14	3,411,028,662.88	6,283,017,816.22
14	Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний өсөлт бууралт	0	-26,043,766.21	0	-26,043,766.21
15	Үндсэн хөрөнгийн өсөлт бууралт	56,000.00	0	0	56,000.00
19	Тайлант үеийн үр дүн	0	0	1,450,230,312.18	1,450,230,312.18
20	2021 оны 12-р сарын 31-наарх үлдэгдэл	1,208,711,733.20	1,637,289,653.93	4,869,622,726.26	7,715,624,113.39

2.5 Аудит хийсэн төсвийн гүйцэтгэлийн тайлан

2021 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусвар болсон тайлан

(төгрөгөөр)

Код	Үзүүлэлт	Төлөвлөгөө	Төсвийн гүйцэтгэлийн тайлан
II	НИЙТ ЗАРЛАГА БА ЦЭВЭР ЗЭЭЛИЙН ДҮН	3,814,437,500.00	3,564,045,541.80
21	УРСГАЛ ЗАРДАЛ	3,390,750,100.00	3,296,961,964.80
210	БАРАА, АЖИЛ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЗАРДАЛ	3,329,615,600.00	3,235,989,626.10
2101	Цалин хөлс болон нэмэгдэл урамшил	2,253,205,400.00	2,219,865,597.24
210101	Үндсэн цалин	1,661,041,300.00	1,635,674,171.29
210102	Нэмэгдэл	399,877,600.00	410,208,951.31
210103	Унаа хоолны хөнгөлөлт	7,500,000.00	7,025,453.78
210104	Урамшуулал	142,444,500.00	127,804,439.89
210105	Гэрээт ажлын хөлс	42,342,000.00	39,152,580.97
2102	Ажил олгогчоос нийгмийн даатгалд төлөх шимтгэл	302,814,000.00	302,668,268.96
210201	Тэтгэврийн даатгал	213,975,300.00	213,829,568.96
210202	Тэтгэмжийн даатгал	21,845,500.00	21,845,500.00
210203	ҮОМШӨ-ний даатгал	16,918,600.00	16,918,600.00
210204	Ажилгүйдлийн даатгал	5,291,700.00	5,291,700.00
210205	Эрүүл мэндийн даатгал	44,782,900.00	44,782,900.00

Сүхбаатар аймгийн Мөнххаан сумын төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн 2021 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, жилийн төсвийн гүйцэтгэлд хийсэн санхүүгийн тайлангийн аудит

2103	Байр ашиглалттай холбоотой тогтмол зардал	196,997,200.00	195,043,782.71
210301	Гэрэл, цахилгаан	45,659,800.00	42,568,421.81
210302	Түлш, халаалт	134,557,600.00	135,517,464.60
210303	Цэвэр, бохир ус	16,779,800.00	16,957,896.30
2104	Хангамж, бараа материалын зардал	82,249,400.00	78,729,983.00
210401	Бичиг хэрэг	8,812,500.00	7,734,180.00
210402	Тээвэр, шатахуун	50,309,800.00	49,812,703.00
210403	Шуудан, холбоо, интернэтийн төлбөр	8,870,000.00	7,389,390.00
210404	Ном, хэвлэл	1,337,200.00	1,188,600.00
210405	Хог хаягдал зайлуулах, хортон мэрэгчдийн устгал, ариутгал	1,362,000.00	1,344,000.00
210406	Бага үнэтэй, түргэн элэгдэх, ахуйн эд зүйлс	11,557,900.00	11,261,110.00
2105	Нормативт зардал	146,145,900.00	145,124,466.94
210501	Эм, бэлдмэл, эмнэлгийн хэрэгсэл	46,347,200.00	45,937,656.94
210502	Хоол, хүнс	93,728,300.00	93,199,510.00
210503	Нормын хувцас, зөөлөн эдлэл	6,070,400.00	5,987,300.00
2106	Эд хогшил, урсгал засварын зардал	163,000,400.00	119,742,500.00
210601	Багаж, техник, хэрэгсэл	40,681,900.00	40,854,850.00
210602	Тавилга	3,400,000.00	1,838,260.00
210603	Хөдөлмөр хамгааллын хэрэглэл	100,000.00	100,000.00
210604	Урсгал засвар	118,818,500.00	76,949,390.00
2107	Томилолт, зочны зардал	9,703,200.00	5,253,400.00
210702	Дотоод албан томилолт	9,703,200.00	5,253,400.00
2108	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил, үйлчилгээний төлбөр, хураамж	114,191,000.00	108,518,636.05
210801	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн бусад нийтлэг ажил үйлчилгээний төлбөр хураамж	109,837,200.00	106,177,995.05
210802	Аудит, баталгаажуулалт, зэрэглэл тогтоох	1,534,400.00	291,306.00
210803	Даатгалын үйлчилгээ	305,200.00	64,350.00
210804	Тээврийн хэрэгслийн татвар	1,067,600.00	694,578.00
210805	Тээврийн хэрэгслийн оношилгоо	128,200.00	56,500.00
210806	Мэдээлэл, технологийн үйлчилгээ	1,200,000.00	1,198,000.00
210807	Газрын төлбөр	80,000.00	35,907.00
210808	Банк, санхүүгийн байгууллагын үйлчилгээний хураамж	38,400.00	0
2109	Бараа үйлчилгээний бусад зардал	61,309,100.00	61,042,991.20
210901	Бараа үйлчилгээний бусад зардал	19,893,000.00	16,753,251.20
210902	Хичээл үйлдвэрлэлийн дадлага хийх	41,416,100.00	44,289,740.00
213	УРСГАЛ ШИЛЖҮҮЛЭГ	61,134,500.00	60,972,338.70
2132	Бусад урсгал шилжүүлэг	61,134,500.00	60,972,338.70
213203	Нийгмийн халамжийн тэтгэвэр, тэтгэмж	6,193,400.00	6,193,400.00
213204	Ажил олгогчоос олгох бусад тэтгэмж, урамшуулал	1,771,100.00	1,771,018.00
213205	Төрөөс иргэдэд олгох тэтгэмж, урамшуулал	49,796,000.00	49,792,170.00
213209	Нэг удаагийн тэтгэмж, шагнал урамшуулал	3,374,000.00	3,215,750.70
22	ХӨРӨНГИЙН ЗАРДАЛ	367,256,900.00	222,083,577.00
223001	Бусад хөрөнгө	367,256,900.00	222,083,577.00
23	ЭРГЭЖ ТӨЛӨГДӨХ ТӨЛБӨРИЙГ ХАССАН ЦЭВЭР ЗЭЭЛ	56,430,500.00	45,000,000.00

230001	Эргэж төлөгдөх зээл	56,430,500.00	45,000,000.00
III	ЗАРДЛЫГ САНХҮҮЖҮҮЛЭХ ЭХ ҮҮСВЭР	3,814,437,500.00	3,757,394,448.32
31	УЛСЫН ТӨСВӨӨС САНХҮҮЖИХ	2,531,789,900.00	2,531,699,513.86
310001	Улсын төсвөөс санхүүжих	0	0
310003	Тусгай зориулалтын шилжүүлгээс санхүүжих	2,324,533,000.00	2,324,442,613.86
310004	Орон нутгийн хөгжлийн нэгдсэн сангаас санхүүжих	207,256,900.00	207,256,900.00
32	ОРОН НУТГИЙН ТӨСВӨӨС САНХҮҮЖИХ	1,176,868,800.00	1,092,158,379.46
320001	Орон нутгийн төсвөөс	1,176,868,800.00	1,092,158,379.46
320002	Орон нутгийн хөгжлийн сангаас санхүүжих	0	0
33	НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН САНГИЙН ТӨСВӨӨС САНХҮҮЖИХ	49,348,300.00	40,988,230.00
330002	Эрүүл мэндийн даатгалын сангаас санхүүжих	49,348,300.00	40,988,230.00
35	ТӨСӨВТ БАЙГУУЛЛАГЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНААС	56,430,500.00	92,548,325.00
350001	Үндсэн үйл ажиллагааны орлогоос санхүүжих	40,000,000.00	92,548,325.00
350003	Урьд оны үлдэгдлээс санхүүжих	16,430,500.00	0
4	Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эхний үлдэгдэл	0	20,156,043.20
5	Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эцсийн үлдэгдэл	0	214,204,949.72

2.6 Аудит хийсэн нэмэлт санхүүжилтийн тайлан

2021 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусвар болсон тайлан

(төгрөгөөр)

Код	Үзүүлэлт	ТЗ цэвэр дүн
II	НИЙТ ЗАРЛАГА БА ЦЭВЭР ЗЭЭЛИЙН ДҮН	607,530,004.27
21	УРСГАЛ ЗАРДАЛ	607,530,004.27
210	БАРАА, АЖИЛ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЗАРДАЛ	561,957,788.27
2101	Цалин хөлс болон нэмэгдэл урамшил	73,732,160.50
210101	Үндсэн цалин	70,282,160.50
210104	Урамшуулал	3,450,000.00
2102	Ажил олгогчоос нийгмийн даатгалд төлөх шимтгэл	16,213,395.77
210201	Тэтгэврийн даатгал	16,213,395.77
2104	Хангамж, бараа материалын зардал	59,600,712.00
210401	Бичиг хэрэг	13,743,200.00
210402	Тээвэр, шатахуун	27,176,237.00
210403	Шуудан, холбоо, интернэтийн төлбөр	580,000.00
210405	Хог хаягдал зайлуулах, хортон мэрэгчдийн устгал, ариутгал	10,296,200.00
210406	Бага үнэтэй, түргэн элэгдэх, ахуйн эд зүйлс	7,805,075.00
2105	Нормативт зардал	168,396,580.00
210501	Эм, бэлдмэл, эмнэлгийн хэрэгсэл	130,397,220.00
210502	Хоол, хүнс	20,499,600.00
210503	Нормын хувцас, зөөлөн эдлэл	17,499,760.00
2106	Эд хогшил, урсгал засварын зардал	53,972,200.00

210601	Багаж, техник, хэрэгсэл	30,011,000.00
210602	Тавилга	23,961,200.00
2108	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил, үйлчилгээний төлбөр, хураамж	4,804,300.00
210801	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн бусад нийтлэг ажил үйлчилгээний төлбөр хураамж	4,804,300.00
2109	Бараа үйлчилгээний бусад зардал	185,238,440.00
210901	Бараа үйлчилгээний бусад зардал	173,637,000.00
210902	Хичээл үйлдвэрлэлийн дадлага хийх	11,601,440.00
2132	Бусад урсгал шилжүүлэг	41,800,000.00
213209	Нэг удаагийн тэтгэмж, шагнал урамшуулал	41,800,000.00
2133	Олгосон санхүүжилт, шилжүүлэг	3,772,216.00
213405	Орон нутгийн төсвийн ерөнхийлөн захирагчдад олгох татаас, нэмэлт санхүүжилт төвлөрүүлэх шилжүүлэг	3,772,216.00
I	ЗАРДЛЫГ САНХҮҮЖҮҮЛЭХ ЭХ ҮҮСВЭР	613,974,864.50
1311	Нэмэлт санхүүжилтийн орлого	613,974,864.50
131101	Төрийн болон орон нутгийн өмчит бус этгээдээс авсан хандив, тусламж	32,035,200.00
131103	ЗГНХ,ЗДНХөрөнгө,түүнтэй адилтгах ангилагдаагүй нөөц хөрөнгөөс тухайн төсвийн захирагчид хуваарилсан хөрөнгө	100,000,000.00
131104	Дээд шатны төсвийн захирагчийн төсөвт тусгагдсан төсвөөс доод шатны төсвийн захирагчид хуваарилсан хөрөнгө	131,415,164.50
131105	Төсвийн байгууллагын үндсэн үйл ажиллагааны хүрээнд бий болсон нэмэлт орлого	350,524,500.00
III	НИЙТ ЦЭВЭР МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ (III)=(II)-(I)	6,444,860.23
9	Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эхний үлдэгдэл	0
10	Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эцсийн үлдэгдэл	6,444,860.23

Аудитын тайлан

3.1. Ерөнхий зүйл

Төрийн аудитын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1, Төсвийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.9.2-т заасны дагуу Мөнххаан сумын Засаг даргын 2021 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, жилийн төсвийн гүйцэтгэлд хийсэн санхүүгийн тайлангийн аудитын дүн, дүгнэлтийг төсвийн төвлөрүүлэн захирагч А.Батдэлгэр танд танилцуулж байна.

Энэхүү тайланд үйлчлүүлэгчийн санхүү, нягтлан бодох бүртгэл, дотоод хяналтын системд хийсэн үнэлгээний тойм, аудитын явцад илрүүлсэн зүйлс, гаргасан шийдлүүд, анхаарал хандуулахуйц залруулаагүй материаллаг болон материаллаг бус алдаа зөрчил зэрэг аудитын үр дүнгийн талаарх тайлбар, тодруулга, аудитын санал дүгнэлтийн хэлбэр, түүний үндэслэлийн талаар тус тус хураангуйлан тэмдэглэв.

Аудитыг 2022 оны 3 дугаар сарын 05-аас 2022 оны 3 дугаар сарын 25-ны хооронд гүйцэтгэж, аудитын тайланг 2022 оны 3 дугаар сарын 25-ны өдөр эцэслэн баталгаажуулж, төсвийн төвлөрүүлэн захирагчид хүргүүлэхээр төлөвлөн, Сүхбаатар аймаг дахь Төрийн аудитын газрын ахлах аудитор С.Ариунбаяр гүйцэтгэв.

Мөнххаан сумын Засаг даргын 2021 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлийн тайланг Сүхбаатар аймаг дахь төрийн аудитын газарт 2022 он 03 дугаар сарын 5-ны өдрийн 03/73 дугаар бүхий албан бичгээр ирүүлсэн байна.

3.2 Байгууллагын зорилго, үйл ажиллагаа, хууль, эрх зүй

Төрийн үйлчилгээг хуулийн хүрээнд шуурхай, хариуцлагатай хүргэж, ардчилсан зарчмыг баримталсан, мэдлэг чадварт суурилсан нутгийн захиргааны байгууллага болох зорилтыг дэвшүүлсэн байна.

Монгол Улсын Засаг Захиргааны Нэгж, Түүний Удирдлагын тухай хуульд харьяалах нутаг дэвсгэрийнхээ эдийн засаг, нийгмийн хөгжлийн стратегийн төлөвлөлт, хөтөлбөр, хэрэгжилтийг хангах, хэрэгжилтийн гүйцэтгэлд хяналт тавих, иргэдийн ирсэн санал гомдлыг хүлээн авч шийдвэрлэх, иргэдэд төрийн үйлчилгээг түргэн шуурхай хүргэх, мэдээллээр хангах зэрэг нийтлэг чиг үүргийг хэрэгжүүлэхээр тусгасан байна.

Дээрх эрхэм зорилгынхоо дор дурдсан үйл ажиллагааны стратегийн зорилтыг хэрэгжүүлэхээр тодорхойлсон байна. Үүнд:

- Эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээ үзүүлэх орчин нөхцөлийг сайжруулж, тусламж үйлчилгээний хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ;
- Хууль тогтоомж журам хэрэгжүүлэх, сурталчлах ажлыг чанартай зохион байгуулж, биелэлтийг хангах, Нийгмийн болон эрүүл мэндийн даатгалд хамрагдалтыг нэмэгдүүлж иргэдийн нийгмийн баталгааг хангана;
- Төрийн худалдан авах ажиллагаагаар дамжуулан дотоодын үйлдвэрлэлийн бүтээгдэхүүний худалдан авалтыг дэмжиж, тогтвортой нэмэгдүүлнэ;
- Ил тод, хариуцлагатай уул уурхайг хөгжүүлэх замаар орон нутгийн хөгжилд оруулах хувь нэмэр, үр өгөөжийг нэмэгдүүлнэ;

- Мал аж ахуйн үйлдвэрлэлийг тогтвортой хөгжүүлэх, эрчимжүүлэх, бэлчээрийг зохистой ашиглах, хамгаалах, усан хангамжийг сайжруулах, тэжээлийн хангамжийг нэмэгдүүлэх бодлогын хэрэгжилтийг зохион байгуулж, зохицуулна;
- Иргэн төвтэй хариуцлагатай төрийн албыг бэхжүүлж, ногоон технологи бүхий сайн засаглалыг хөгжүүлнэ гэх зорилтыг дэвшүүлэн ажилласан байна.

3.3. Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлого, дотоод хяналт

Мөнххаан сумын Засаг даргын 2021 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан болон төсвийн гүйцэтгэлийн тайлангаа Төсвийн тухай хууль болон УСНББОУС, түүнд нийцүүлэн баталсан төсвийн байгууллагын нягтлан бодох бүртгэлийн бодлого, журмын дагуу үнэн зөв бэлтгэх үүрэгтэй.

Мөнххаан сумын Засаг даргын санхүүгийн үйл ажиллагаанд ашиглаж байгаа нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын баримт бичиг нь холбогдох стандарт, журмын дагуу шинэчлэн боловсруулаагүй нь санхүүгийн тайлан буруу илэрхийлэгдэх зэрэг үр дагавартай байна. Мөнххаан сумын Засаг даргын үндсэн үйл ажиллагаа, санхүүгийн дотоод хяналтын эрсдэлийг төлөвлөлтийн үе шатанд дунд гэж үнэлсэн бөгөөд гүйцэтгэлийн шатанд дахин хянахад дотоод хяналт үр нөлөөгүй гэж үзлээ.

3.4. Материаллаг байдал

Аудитыг төлөвлөх болон гүйцэтгэх үеийн материаллаг байдлыг АДБОУС 2320 дагуу тодорхойлсон бөгөөд материаллаг байдлын суурь үзүүлэлтээр санхүүгийн тайлангийн нийт хөрөнгийг сонгож, эрсдэлийн түвшинг “ Дунд” гэж үнэлэн материаллаг байдлын хувь хэмжээг 2 хувиар тогтоов.

Төлөвлөлтийн шатанд материаллаг байдлын түвшнийг 2021 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлангийн нийт хөрөнгийн 7,729.3 сая төгрөгийн 1.0 хувь буюу 77.3 сая төгрөгөөр тогтоов. Гүйцэтгэлийн үе шатанд төлөвлөлтийн шатанд тогтоосон материаллаг байдлын түвшнийг өөрчлөх шаардлагагүй гэж үзсэн болно.

Гүйцэтгэлийн үе шатанд төлөвлөлтийн шатанд тогтоосон материаллаг байдлын түвшнийг өөрчлөх шаардлагагүй гэж үзсэн болно.

Гүйцэтгэлийн үе шатанд материаллаг байдлын түвшнийг 2021 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлангийн нийт хөрөнгийн 7,729.3 сая төгрөг буюу 77.3 сая төгрөгөөр тогтоосон нь тайлант онд төсвийн хөрөнгөөр худалдан авсан болон хандив тусламж бусад эх үүсвэрээр 1,272.3 сая төгрөгийн хөрөнгийг үнэ төлбөргүй хүлээн авсантай холбоотой болно.

3.5 Санхүүгийн нэгтгэсэн тайлангийн үзүүлэлт

3.5.1 Мөнгөн хөрөнгө

Мөнгөн хөрөнгийн эхний үлдэгдэл 59.2 сая, эцсийн үлдэгдэл 476.7 сая төгрөг болж, 476.7 сая төгрөгөөр өссөн байна. *Хүснэгт №1. Мөнгөн хөрөнгийн үлдэгдэл /сая төгрөг/*

Үзүүлэлт	Эхний үлдэгдэл	Эцсийн үлдэгдэл	Өсөлт (+), Бууралт (-)	Дүнд эзлэх хувь
Төрийн сангийн харилцах	59.1	476.4	417.3	99.9

Арилжааны банкны харилцах	0.1	0.3	0.2	0.1
Дүн	59.2	476.7	476.7	100

Эх сурвалж: Мөнххаан сумын Засаг даргын 2021 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан

Мөнгөн хөрөнгийн үлдэгдэлд байгаа 476.4 сая төгрөг төрийн сангийн урсгал санхүүжилтийн харилцах дансанд, 0.3 сая төгрөг арилжааны банкны дансанд байршиж байна. Үүнээс:

- Сум хөгжүүлэх сангийн зээлийн эргэн төлөлт, хүүгийн орлогын үлдэгдэл 67.7 сая;
- Орон нутгийн хөгжлийн сангийн зарцуулагдаагүй үлдэгдэл 145.9 сая;
- Эрүүл мэндийн төвийн үндсэн болон нэмэлт санхүүжилтийн дансны зарцуулагдаагүй үлдэгдэл 7.1 сая;
- Төрийн сангийн ерөнхий орлогын (910) дансны үлдэгдэл 255.7 сая;
- Эмийн эргэлтийн сангийн арилжааны банкны үлэгдэл 0.3 сая төгрөг байна.

3.5.2 Авлага

Авлага дансны эхний үлдэгдэл 235.4 сая, эцсийн үлдэгдэл 254.2 сая төгрөг болж, 18.8 сая төгрөгөөр өссөн байна. *Хүснэгт №2 Авлагын үлдэгдэл /сая төгрөг/*

Үзүүлэлт	Эхний үлдэгдэл	Эцсийн үлдэгдэл	Өсөлт (+), Бууралт (-)
Ажиллагчидтай холбогдсон авлага	0.4	-	-0.4
Зээлийн хүүгийн авлага	4.2	3.2	-1.0
Бусад авлага	230.4	251.0	20.6
Татвар, НДШ-ын авлага /ТӨҮГ/	0.4		-0.4
Дүн	235.4	254.2	18.8

Эх сурвалж: Мөнххаан сумын Засаг даргын 2021 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан

Авлагын үлдэгдэлд татаас, санхүүжилтийн авлага 75.3 сая төгрөг буюу 29.6 хувь, Сум хөгжүүлэх сангаас иргэн, хуулийн этгээдэд эргэн төлөгдөх нөхцөлтэй олгосон зээл, зээлийн хүүгийн авлага 173.9 сая төгрөг буюу 68.4 хувийг эзэлж байна.

Татаас, санхүүжилтийн авлага нь тайлант онд ЭМДС-аас Эрүүл мэндийн төвд олгох 73.5 сая төгрөг, ЗДТГ-ын нэмэлт санхүүжилтийн дансны 1.8 сая /худгийн ажилтны хөлс олгох/ төгрөгийг дээд шатны төсөвт төвлөрүүлснээс үссэн байна.

Авлагын үлдэгдэлд олон жилийн насжилттай 5.0 сая төгрөгийн авлага байна. Энэ нь Засгийн газраас Атрын-3 аяны хэрэгжсэнтэй холбоотойгоор тус сумын нэг иргэнд эргэн төлөгдөх нөхцөлтэй зээл олгосон боловч тухайн иргэн төлөөгүйгээс үүссэн байна.

3.5.3 Бараа материал

Бараа материалын эхний үлдэгдэл 167.5 сая, эцсийн үлдэгдэл 189.2 сая төгрөг болж, 21.7 сая төгрөгөөр өссөн байна. *Хүснэгт №3 Бараа материалын үлдэгдэл /сая төгрөг/*

Үзүүлэлт	Эхний	Эцсийн	Өсөлт (+),
----------	-------	--------	------------

	үлдэгдэл	үлдэгдэл	Бууралт (-)
Тусгай зориулалттай материал	18.9	22.5	3.6
Эм боох материал	20.6	20.4	-0.2
Бичиг хэргийн материал	2.5	3.4	0.7
Аж ахуйн материал	23.6	33.4	9.8
Сэлбэг хэрэгсэл	6.0	6.0	-
Түлш тослох материал	0.8	0.8	-
Хүнсний материал	0.9	3.9	3.0
Бусад хангамжийн материал	40.2	41.4	1.2
Мал амьтад	54.0	54.7	0.7
Дүн	167.5	189.2	21.7

Эх сурвалж: Мөнххаан сумын Засаг даргын 2021 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан

Бараа материалын үлдэгдэлд тайлант онд худалдан авч цар тахлын өвчний үед ашиглах халууны шил, ариутгалын бодис, хамгааллын хувцас, хэрэглэл болон аж ахуйн материал авсан нь үлдэгдэл нэмэгдэхэд нөлөөлсөн байна.

Аудитын илрүүлэлт:

Аудитаар бараа материалын дансны ажил гүйлгээтэй холбоотой 44.9 сая төгрөгийн алдаа зөрчил илэрснээс 20.2 сая төгрөгийн алдааг залруулж, 24.7 сая төгрөгийн зөрчилд зөвлөмж өгсөн. Үүнд

- Худалдан авсан эм боох материал, бичиг хэрэг, нүүрс, нэг удаагийн хамгаалах хэрэгсэл зэрэг 18.7 сая төгрөгийн материалыг тайланд орлого зарлага болгохгүйгээр шууд зардалд илэрхийлсэн; /Эрүүл мэндийн төв, Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурал, /*
- Тайланд онд зарцуулсан 17.6 сая төгрөгийн бараа материалыг /нөөцийн өвс, бичиг хэрэг, гэх мэт/ зарлагадахгүй үлдэгдлээр илэрхийлж тайлан буруу илэрхийлсэн; /Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурал, Засаг даргын тамгын газар /*
- Бараа материалын тайланд 3.5 сая төгрөгийн эм, бэлдмэлийг нэр төрөл, тоо хэмжээ тус бүрээр бус бөөн дүнгээр орлого болгож зарлагадсан; / Засаг даргын тамгын газар /*
- Тусгай зориулалтын материал дансанд 4.9 сая төгрөгийн аж ахуйн материалыг эдийн засгийн ангиллаар буруу бүртгэсэн байна. /цэцэрлэг/*

3.5.4 Үндсэн хөрөнгө

Үндсэн хөрөнгийн эхний үлдэгдэл 7,203.8 сая, эцсийн үлдэгдэл 8,351.4 сая төгрөг болж, 1,147.6 сая төгрөгөөр өссөн байна. Хүснэгт №4 Үндсэн хөрөнгийн үлдэгдэл /сая төгрөг/

Үзүүлэлт	Эхний үлдэгдэл	Эцсийн үлдэгдэл	Өсөлт (+), Бууралт (-)
Барилга байгууламж	4,727.90	5,332.4	604.50
Тээрийн хэрэгсэл	475.1	387.1	-88.00
Машин тоног төхөөрөмж	492.7	692.0	199.30
Тавилга эд хогшил	332.2	404.0	71.80
Зам, гүүрийн байгууламж	248.3	510.3	262.00
Түүх соёл, музейн дурсгалт зүйлс	1.5	1.5	-
Номын фонд	34.8	39.6	4.80
Бусад үндсэн хөрөнгө	812.5	905.7	93.2

Программ хангамж	4.2	4.2	-
Бусад биет бус хөрөнгө	74.6	74.6	-
Дүн	7,203.8	8,351.4	1,147.6

Эх сурвалж: Мөнххаан сумын Засаг даргын 2021 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан

Тайлант онд төсвийн хөрөнгөөр 170.9 сая төгрөгийн хөрөнгө худалдан авсан бол хандив тусламж бусад эх үүсвэрээр 1,101.3 сая төгрөгийн хөрөнгийг үнэ төлбөргүй хүлээн авч данс бүртгэлд тусгасан байна. Хандив тусламжаар ирсэн хөрөнгийг авч үзвэл:

- **Ерөнхий боловсролын сургууль:** Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар баригдсан 499.1 сая төгрөгийн спорт заалны барилга, БШУЯ-аас 4.2 сая төгрөгийн ном үнэгүй ирснийг данс бүртгэлд тусгажээ.
- **Засаг даргын тамгын газар:** Орон нутгийн төсвийн хөрөнгө оруулалт /ОНХС/ болон олон улсын төсөл хөтөлбөрөөр 423.3 төгрөгийн өвсний фондын хашаа, асфальтан хучилттай авто зам зэрэг хөрөнгийг бүртгэж, хүлээн авчээ.
- **Эрүүл мэндийн төв:** Эрүүл мэндийн яам, орон нутгийн төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 174.7 сая төгрөгийн рентген аппарат, хүчилтөрөгч өтгөрүүлэгч зэрэг тоног төхөөрөмжийг үнэ төлбөргүй, хандив тусламжаар олгосон байна.

Ашиглах боломжгүй, ашиглалтын хугацаа дууссан 124.8 сая төгрөгийн үндсэн хөрөнгө актлуулах саналыг ОНӨГ-т хүргүүлж, аймгийн ИТХТ-ийн тогтоолоор данс бүртгэлээс хассан байна. Үүнд:

- ЗДТГ-ын 80.0 сая төгрөгийн дансны үнэтэй Ниссан патрол маркийн авто тээврийн хэрэгсэл;
- ЕБС-ын 20.2 сая төгрөгийн барилга, байгууламж, 8.1 сая төгрөгийн машин тоног төхөөрөмж, 8.3 сая төгрөгийн тавилга, бусад үндсэн хөрөнгө;
- ИТХ-ын 8.0 сая төгрөгийн дансны үнэтэй авто тээврийн хэрэгслийн тус тус акталсан байна.

Аудитын илрүүлэлт:

Аудитаар үндсэн хөрөнгийн данс бүртгэлтэй холбоотой 546.5 сая төгрөгийн 8 алдаа зөрчил илэрснээс 540.1 сая төгрөгийн 5 алдаа зөрчлийг залруулж, 6.4 сая төгрөгийн 3 алдаа зөрчилд зөвлөмж өгсөн.

- Үндсэн хөрөнгийн ашиглалтын хугацааг эдийн засгийн өгөөжтэй уялдуулан зөв тогтоогоогүйгээс санхүүгийн тайланд элэгдлээрээ анхны өртгөө бүрэн нөхсөн үлдэх өртөггүй 101 нэр төрлийн хөрөнгө бүртгэлтэй байна; /Хүүхдийн цэцэрлэг, Эрүүл мэндийн төв/
- Авто тээврийн хэрэгсэл дансанд 1998 онд авсан 3.4 сая төгрөгийн Хонда маркийн 1, 2012 онд авсан 3.0 сая төгрөгийн хүлэг маркийн 3 мотоциклын ашиглалтыг хугацаа дуусаж, цаашид ашиглагдах боломжгүй, биетээр байхгүй хөрөнгө бүртгэлтэй байгаа зэрэг зөрчлийг арилгах зөвлөмж хүргүүлсэн;/Эрүүл мэндийн төв/
- Харин Ньюремеди ХХК-аас худалдан авсан 9.0 сая төгрөгийн хөрөнгө, бараа материалыг үндсэн хөрөнгийн дансанд нэр төрөл тус бүрээр нь бус бөөн дүнгээр нь бүртгэсэн;/ Эрүүл мэндийн төв/
- Үнэ төлбөргүй шилжиж ирсэн 503.2 сая төгрөгийн хөрөнгийг худалдан авснаар санхүүгийн тайланд илэрхийлсэн;/Ерөнхий боловсролын сургууль/
- Төсвийн хөрөнгөөр худалдан авсан 5.0 сая төгрөгийн хөрөнгийг данс бүртгэлд тусгаагүй;/ Эрүүл мэндийн төв/

- Орон нутгийн төсвөөр хийгдэх хөрөнгө оруулалт, төсөл арга хэмжээний 19.9 сая төгрөгийн зураг төсвийг үндсэн хөрөнгө дансанд бүртгэсэн; /Засаг даргын тамгын газар/
- Үндсэн хөрөнгө дансанд бүртгэлтэй 3.0 сая төгрөгийн тоног төхөөрөмжид элэгдлийн зардал байгуулаагүй зэрэг зөрчлийн аудитын явцад залруулсан. /Засаг даргын тамгын газар /

3.5.5 Өр төлбөр

Нийт өр төлбөрийн эхний үлдэгдэл 52.0 сая, эцсийн үлдэгдэл 13.7 сая төгрөг болж, 38.3 сая төгрөгөөр буурсан байна. Хүснэгт №5 Нийт өр төлбөрийн үлдэгдэл /сая төгрөг/

Үзүүлэлт	Эхний үлдэгдэл	Эцсийн үлдэгдэл	Өссөн+ Буурсан -	Дүнд эзлэх хувь
Ажилчидтай холбогдсон өглөг		0.6	0.6	4.3
Байгууллагад төлөх	12.0	2.3	-9.7	16.7
Хувь хүмүүст төлөх	8.7	0.7	8.0	5.1
Дансны өглөг /ЭЭС/	31.3	10.0	-21.3	72.9
Нийт дүн	52.0	13.7	-38.3	100

Эх сурвалж: Мөнххаан сумын Засаг даргын 2021 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан

Богино хугацаат өр төлбөрийн 72.9 хувь буюу 10.0 сая төгрөг нь Эмийн эргэлтийн сангийн өр төлбөр эзэлж байна. Төсөвт байгууллагатай холбоотой 3.6 сая төгрөгийн өр төлбөр үүссэн байна.

3.5.6 Засгийн газрын хувь оролцоо

Засгийн газрын хувь оролцоо дансны эхний үлдэгдэл 6,258.7 сая, эцсийн үлдэгдэл 7,715.6 сая төгрөг болж, 1,456.9 сая төгрөгөөр өссөн байна. Хүснэгт № 6. Засгийн газрын хувь оролцоо /сая төгрөг/

Үзүүлэлт	Эхний үлдэгдэл	Эцсийн үлдэгдэл	Өсөлт/+, бууралт /-/
Засгийн газрын оруулсан капитал /Засгийн газрын сан/ орон нутгийн сан	1,208.7	1,208.7	0.0
Хуримтлагдсан үр дүн	3,386.7	4,869.6	1,482.9
Хөрөнгийн дахин үнэлгээний зөрүү	1,663.3	1,637.3	-26.0
Дүн	6,258.7	7,715.6	1,456.9

Эх сурвалж: Мөнххаан сумын Засаг даргын 2021 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан

Засгийн газрын дансны үлдэгдэл өсөхөд тайлант үеийн үр дүн нөлөөлсөн байна.

3.5.7 Орлогын данс

Санхүүгийн үр дүнгийн тайлангаар нийт орлого 6,636.8 сая төгрөг болж өмнөх оноос 447.7 сая төгрөг буюу 7.2 хувиар өссөн байна. Орлого өсөхөд тусгай зориулалтын шилжүүлгийн орлого 47.9 сая, төсөвт байгууллагын нэмэлт санхүүжилтийн дансны орлого 323.6 сая, ЭМДС-ийн санхүүжилт 68.9 сая төгрөгөөр нэмэгдсэн нь тус тус нөлөөлсөн байна.

Тайлант онд улсын төсвөөс тусгай зориулалтын шилжүүлэг 2,324.5, ОНХС-ийн орлогын шилжүүлэг 207.3, орон нутгийн төсвөөс санхүүжих 1,677.1, ЭМДС-аас 114.5, орон нутгийн төсвийн орлогоор 611.2, төсөвт байгууллагын өөрийн орлогоос 2.6, нэмэлт санхүүжилтийн орлого 613.9, үнэ төлбөргүй хүлээн авсан орлого 1,085.7, нийт 6,636.8 сая төгрөгийн орлогыг бүрдүүлжээ.

3.5.8 Зардлын данс

Санхүүгийн үр дүнгийн тайлангаар нийт зарлага 5,186.5 сая төгрөг болж өмнөх оноос 758.2 сая төгрөг буюу 16.2 хувиар өссөн байна. Зардал өсөхөд цалин хөлс болон нэмэгдэл урамшил 146.5 сая төгрөг, ажил олгогчоос төлөх нийгмийн даатгалын шимтгэл 38.9 сая төгрөг, байр ашиглахтай холбоотой тогтмол зардал 9.9 сая, хангамж, бараа материалын зардал 24.6 сая, нормативт зардал 125.7 сая, эд хогшил, урсгал засварын зардал 50.1 сая, бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил үйлчилгээний төлбөр хураамж 41.5 сая төгрөгөөр нэмэгдсэн нь нөлөөлсөн байна.

Тайлант онд гарсан нийт зардлаас цалин хөлс нэмэгдэл урамшлын зардалд 2,291.2 сая буюу 44.1 хувь, ажил олгогчоос төлөх нийгмийн даатгалын шимтгэлд 320.4 сая буюу 6.1 хувь, бараа үйлчилгээний бусад зардалд 454.5 сая буюу 8.7 хувь, урсгал шилжүүлэг 1,071.9 сая буюу 20.6 хувийг эзэлж байгаа бол байр ашиглалттай холбоотой тогтмол зардал, хангамж, бараа материалын зардал зэрэг бусад зардалд 1,048.5 сая төгрөг буюу 20.5 хувийг тус тус зарцуулсан байна.

Аудитын илрүүлэлт: Төсвийн шууд захирагчдын 2021 оны санхүүгийн тайланд аудит хийхэд зардлын данстай холбоотой дараах зөрчлүүд илэрлээ.

Төлбөрийн акт

- ЗДТГ: албан хаагчид олгосон 0.2 сая төгрөгийн цалингийн урьдчилгааг суутган тооцохгүйгээр шууд зардалд илэрхийлсэн;
- ЕБС: Хөдөлмөрийн чадвараа алдсан /групп/ ажилтнаас 1.5 сая төгрөгийн ХХОАТ-ыг илүү суутгасан;
- ЭМТ: Өмнөх онуудад сумын иргэдэд ЭМГ-аас үзлэг, шинжилгээ хийлгээний төлбөр 6.1 сая төгрөгийг цалингийн төсвөөс олгож /Засаг даргын нөөц сангаас гарах/, төсвийг зориулалт бус зарцуулсан;
- СХС: Сум хөгжүүлэх сангаас ажлын байр нэмээгдүүлэх зорилгоор эргэн төлөгдөх нөхцөлтэй зээл авсан 2 иргэн 2.6 сая төгрөгийн зээл, зээлийн хүүг гэрээнд заасан хугацаа, хуваарийн дагуу төлөөгүй зэрэг зөрчилд төлбөрийн акт тогтоосон.

Албан шаардлага

- ЗДТГ, Хүүхдийн цэцэрлэг, Эрүүл мэндийн төв нь Засгийн газрын 2021 оны 43 дугаар тогтоолоор баталсан төсвийн хэмнэлтийн горим зөрчиж, 88.5 сая төгрөгийн фитнесийн болон машин тоног төхөөрөмж, тавилга хэрэгсэл худалдан авсан;
- ЗДТГ, Эрүүл мэндийн төв цалингийн зардлаас 5.7 сая төгрөгийн ажлын хөлс олгосон, тээвэр шатахууны зардлаас 2.1 сая төгрөгийн гэрэл цахилгааны төлбөр төлж, батлагдсан төсвийг эдийн засгийн ангиллыг дагуу захиран зарцуулаагүй;
- ОНХС-ийн хөрөнгөөр иргэдийн саналаар дэмжигдээгүй 15.0 сая төгрөгийн төсөл арга хэмжээг ИТХ-аар батлуулж, санхүүжүүлсэн зэрэг зөрчлийг давтан гаргахгүй байх албан шаардлага хүргүүлжээ.

Зөвлөмж

- ИТХ-ын төсвөөс сумын Засаг дарга АИТХ-д оролцох ажлаар 0.3 сая төгрөгийн томилот олгосон, мэдээлэл технологийн үйлчилгээний хөлс зардлаас 0.2 сая төгрөгийн материал худалдан авсан, **Хүүхдийн цэцэрлэг** түлш халаалтын зардлаас 0.6 сая төгрөгийн засварын материал, цэвэр бохир усны зардлаас 0.3 сая төгрөгийн модны суулгац худалдан авч, төсвийг эдийн засгийн ангиллын дагуу захиран зарцуулаагүй байна.
- ЗДТГ, Эрүүл мэндийн төвийн тээвэр шатахууны зардлаас 26.3 сая төгрөгийн шатах тослох материалын зарцуулалтыг жолоочийн тооцооны хуудсаар иж бүрэн тайлагнаагүй байна.;
- ЗДТГ нь албан хаагчдад 2.4 сая төгрөгийн түлээ нүүрсний хөнгөлөлт олгохдоо тушаал шийдвэр гаргаагүй, Засаг даргын нөөц сангаас хүчингүй болсон эрх зүйн акт баримтлан 43.7 сая төгрөгийг зарцуулсан алдаа зөрчилд хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэх, батлагдсан төсвийг арвилан хэмнэлт, үр ашигтай захиран зарцуулах зөвлөмжийг өгсөн байна.

3.6 Төсвийн гүйцэтгэлийн талаарх тайлбар, тодруулга

Төсвийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.1-д заасны дагуу төсвийг төлөвлөх, хэрэгжүүлэх, тайлагнахад эрх бүхий байгууллага, төсвийн шууд захирагч нь энэ хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1-д заасан төсвийн зарчмыг мөрдлөг болгож, хэрэгжүүлэх үүрэгтэй.

Орон нутгийн төсвийн орлого бүрдүүлэлт

Мөнххаан сумын Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын 2021 оны 8 дугаар сарын 9-ний өдрийн А/25¹ дугаар тогтоолоор сумын төсвийн татварын орлого 382.1 сая төгрөг, татварын бус орлого 46.0 сая төгрөгөөр баталж, гүйцэтгэлээр 564.9 сая төгрөгийн орлогыг бүрдүүлж, төлөвлөгөө 131.9 хувиар давсан байна. Хүснэгт № 7 Төвлөрүүлэх орлого /сая төгрөг/

Үзүүлэлт	Төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл	Зөрүү	Хувь
НИЙТ ОРЛОГО	428.1	564.9	136.8	131.9
ТАТВАРЫН ОРЛОГО	382.1	495.6	113.5	129.7
Үйл ажиллагааны орлого	4.0	17.9	13.9	447.5
Хөрөнгийн орлого	50.0	40.7	(9.3)	81.4
Хөрөнгө борлуулсны орлого		5.8	5.8	-
Байгалийн нөөц ашигласны төлбөр		1.4	1.4	-
Бууны албан татвар	2.1	1.5	(0.6)	71.4
Бусад татвар (төлбөр, хураамж)	35.0	11.5	(23.5)	32.9
Улсын тэмдэгтийн хураамж	5.0	4.1	(0.9)	82.0
Хог хаягдлын үйлчилгээний хураамж	3.0	0.3	(2.7)	10.0
Малын тоо толгойн албан татвар	177.0	150.9	(26.1)	85.3
Газрын төлбөр	17.0	70.4	53.4	414.1
Агнуурын нөөц ашигласны төлбөр	86.0	191.1	105.1	222.2
Ус рашаан ашигласны төлбөр	3.0		(3.0)	-
ТАТВАРЫН БУС ОРЛОГО	46.0	69.3	23.3	150.7
Хүү, торгуулийн орлого	46.0	67.4	21.4	146.5
Ангилалдаагүй бусад орлого		1.9	1.9	-

¹ Сүхбаатар аймгийн Мөнххаан сумын 2021 оны төсөвт нэмэлт оруулах тухай

Орон нутгийн төсөвт төвлөрөх орлого 136.8 сая төгрөгөөр давсан нь тайлант онд ан агнуурын нөөц ашигласны төлбөр 105.1 сая, газрын төлбөр 53.4 сая төгрөгөөр давж биелсэн нь голлон нөлөөлжээ.

Ан агнуурын нөөц ашигласны төлбөр төлөвлөснөөс давсан нь гадаадын иргэн БОАЖЯ-аас олгосон зөвшөөрлийн дагуу шонхор шувуу барьж, төлбөр төлсөн бол сумын ГЗБТ-д тусгагдсан худалдаа үйлчилгээний зориулалттай 6 нэгж талбарт дуудлага худалдаа зохион байгуулж, гэрээ байгуулсан нь газрын төлбөр давж биелэхэд нөлөөлсөн байна. Мөн үйл ажиллагааны орлого 13.9 сая, хүү торгуулийн орлого 21.4 сая төгрөгөөр давсан бол төлөвлөгдөөгүй дараах татварын орлого төвлөрсөн байна. Үүнд:

- ✓ Хөрөнгө борлуулсны татварын орлого 5.8 сая;
- ✓ Байгалийн нөөц ашигласны төлбөр 1.4 сая;
- ✓ Ангилагдаагүй бусад орлого 1.9 сая төгрөгийн орлого тус тус төвлөрсөн байна.

Харин орон нутгийн төсвийн орлогоос дараах орлого 0.6-26.1 сая төгрөгөөр тасарсан байна. Үүнд:

- ✓ Хөрөнгийн орлого 9.3 сая төгрөгөөр тасарсан. Энэ нь тайлант онд хадгаламжийн хүүгийн хэмжээ буурснаас иргэдийн хадгаламжийн хүүд ногдох татвар орлого буурсантай холбоотой байна.
- ✓ Бусад татвар 23.4 сая төгрөгөөр тасарсан нь малчдын арьс шир, ноосны урамшууллыг тайлант онд олгоогүй нь нөлөөлжээ.
- ✓ Ус, рашаан ашигласны татвар 3.0 сая төгрөгөөр тасарсан бөгөөд энэ нь ковид цар тахлын улмаас тус суманд үйл ажиллагаа явуулдаг зарим аж ахуйн нэгжүүд ажиллаагүйтэй холбоотой байна.
- ✓ Малын тоо толгойн албан татвар 26.1 сая төгрөгөөр тасарсан бөгөөд малчин болон мал бүхий иргэд татварыг цаг хугацаанд нь төвлөрүүлээгүйтэй холбоотой байна.

Төсвийн төсөвлөлт

Төвлөрүүлэн захирагчийн 2021 оны төсвийн төсөлд зардлыг санхүүжүүлэх эх үүсвэрийг 3,453.9 сая төгрөгөөр тооцон төлөвлөж, дээд шатны төсвийн захирагчид хүргүүлсэн байна. Сумын ИТХ-ын 2021 оны А/25 дугаар тогтоолоор төсөвт нэмэлт өөрчлөлт оруулж, зардлыг санхүүжүүлэх эх үүсвэрийг 3,596.3 сая төгрөгөөр баталсан байна.

Төсвийн гүйцэтгэл

Тайлант онд төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн хэрэгжүүлэх 8 хөтөлбөрт зориулан 3,814.4 сая төгрөгийн төсөв батлагдсанаас 3,390.7 сая төгрөгийг урсгал зардалд, 367.3 сая төгрөгийг хөрөнгийн зардалд, 56.4 сая төгрөгийг сум хөгжүүлэх сангаас олгох зээлд зарцуулахаар баталжээ.

Нийт зардлын 2,531.8 сая төгрөгийг улсын төсвөөс, 1,176.9 сая төгрөгийг орон нутгийн төсвөөс, 49.3 сая төгрөгийг Эрүүл мэндийн даатгалын сангаас, 56.4 сая төгрөгийг төсөвт байгууллагын үйл ажиллагааны орлого, урьд оны мөнгөн хөрөнгийн үлдэгдлээс санхүүжүүлэхээр төлөвлөжээ.

Гүйцэтгэлээр 2,324.4 сая төгрөгийг тусгай зориулалтын шилжүүлэг, 207.3 сая төгрөг орон нутгийн хөгжлийн сангийн орлогын шилжүүлгээс, 1,092.2 сая төгрөгийг орон нутгийн төсвөөс, 41.0 сая төгрөгийг Эрүүл мэндийн даатгалын сангаас, 92.5 сая төгрөгийг үндсэн үйл ажиллагааны орлогоос санхүүжиж, 57.0 сая төгрөгөөр хөтөлбөр арга хэмжээг дутуу буюу санхүүжигдээгүй байна.

Төсвийн гүйцэтгэлийн урсгал зардлыг 3,296.9 сая, хөрөнгийн зардлыг 222.1 сая, эргэн төлөгдөх зээлийг 45.0 сая төгрөгөөр, мөнгөн хөрөнгийн эцсийн үлдэгдлийг 214.2 сая төгрөгөөр илэрхийлсэн байна.

Төсвийн нийт зардлын гүйцэтгэл 3,564.0 сая төгрөг буюу 93.4 хувьтай байгаа нь орон нутгийн төсвийн санхүүжилт 84.7 сая төгрөгөөр дутуу, төсөвт байгууллагын зарцуулагдаагүй үлдэгдэл 34.1 сая төгрөгийг дээд шатны төсөвт төвлөрүүлж, төрийн сангийн болон эрүүл мэндийн төвийн харилцах данс 214.2 сая төгрөгийн мөнгөн хөрөнгийн үлдэгдэлтэй үлдсэн зэрэг нь нөлөөлж байна.

Нэмэлт санхүүжилт:

Төсвийн тухай хуулийн 47 дугаар зүйлийн 47.2-т нэмэлт төсөв, түүнтэй холбогдсон үйл ажиллагаа нь төсвийн нэгэн адил санхүүгийн болон төсвийн гүйцэтгэлийн тайлангийн бүрэлдэхүүн хэсэг байна гэж заасны дагуу байгууллага нэмэлт санхүүжилтийн тайлан гаргах үүрэгтэй.

Ковид цар тахалтай холбогдуулан иргэн, хуулийн этгээдээс хандиваар 32.0, ЗДНХөрөнгө, түүнтэй адилтгах ангилагдаагүй нөөц хөрөнгөөс тухайн төсвийн захирагчид хуваарилсан хөрөнгө 100.0, дээд шатны төсвийн захирагчаас 131.4, үндсэн үйл ажиллагааны хүрээнд бий болсон нэмэлт орлого 350.5, нийт 613.9 сая төгрөгийн орлогыг бүрдүүлжээ.

Үүнээс цалин хөлс, НДШ-д 89.9, хангамж бараа материалын зардалд 59.6, нормативд зардалд 168.4, эд хогшил, урсгал засварын зардалд 54.0, бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил, үйлчилгээний төлбөр хураамжийн зардалд 4.8, бараа үйлчилгээний бусад зардалд 185.2, нэг удаагийн тэтгэмж урамшууллын зардалд 41.8, нийт 603.7 сая төгрөгийг зарцуулж, 3.8 сая төгрөгийг дээд шатны төсвийн захирагчийн дансанд төвлөрүүлж, 6.4 сая төгрөгийн үлдэгдэлтэй байна.

3.7 Шилэн дансны мэдээлэл

Шилэн дансны тухай хуулийн 6 дугаар зүйл, Засгийн газрын 2016 оны 29 дүгээр тогтоолоор батлагдсан “Шилэн дансны цахим хуудсанд тавих мэдээллийн агуулга, нийтлэг стандартыг тогтоох журам”-ын заалтыг хэрэгжүүлэх зорилгоор www.shilendans.gov.mn цахим хуудсанд мэдээллийг оруулсан байх үүрэгтэй.

Тайлант хугацаанд Засаг даргын оруулбал зохих 129 мэдээллээс хугацаандаа оруулсан 51, хугацаа хоцроож 70 мэдээллийг шилэн дансны цахим хуудсанд байршуулсан бол 8 мэдээллийг огт мэдээлээгүй байна.

Төсвийн шууд захирагч нарын шилэн дансны мэдээллийн авч үзвэл, цалингаас бусад таван сая төгрөгөөс дээш үнийн дүн бүхий орлого зарлагын мэдээллийг дутуу мэдээлсэн, өглөг, авлагын мэдээллийг огт мэдээлээгүй байна.

Тухайлбал:

- **ЗДТГ:** Шилэн дансны нэгдсэн сайтад оруулах мэдээллээс таван сая төгрөгөөс дээш үнийн дүн бүхий 8 зарлагын гүйлгээний 210.0 сая, урсгал санхүүжилтийн 37 гүйлгээний 691.4 сая төгрөгийг мэдээлээгүй бол 34 мэдээллийг хугацаа хоцроож мэдээлсэн;
- **Цэцэрлэг:** Таван сая төгрөгөөс дээш үнийн дүн бүхий 2 зарлагын гүйлгээний 25.9 сая, урсгал санхүүжилтийн 35 гүйлгээний 616.1 сая төгрөгийг мэдээлээгүй
- **ЭМТ:** таван сая төгрөгөөс дээш үнийн дүн бүхий 18 зарлагын гүйлгээний 157.7 сая, урсгал санхүүжилтийн 21 гүйлгээний 810.4 сая төгрөгийг мэдээлээгүй
- **ЕБС:** Урсгал санхүүжилтийн 31 ажил гүйлгээний 929.4 сая төгрөгийн мэдээллийг огт мэдээлээгүй байна.

3.8. Өмнөх зөвлөмжийн хэрэгжилтийн талаарх тайлбар, тодруулга

Өмнөх оны санхүүгийн тайлангийн аудитаар 2 зөвлөмжийн хүргүүлсэн ба хэрэгжилт дараах байдалтай байна.

Хүснэгт 8 Өмнөх оны санхүүгийн тайлангийн аудитаар өгсөн зөвлөмжийн хэрэгжилт

Үзүүлэлт	Өмнөх оны илрүүлэлт		Биелэлт		Зөрүү		
	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн	Хувь
Зөвлөмж	2	-	-	-	2	-	-
Нийт дүн	2	-	-	-	2	-	-

Өмнөх оны аудитаар дотоод хяналтыг хэрэгжүүлж, төсвийн үр ашгийг дээшлүүлэх, шилэн дансны

мэдээллийг цаг хугацаанд нь үнэн зөв мэдээлэх талаар 2 зөвлөмжийг Засаг дарга, Санхүүгийн албаны дарга нарт хүргүүлсэн боловч зөвлөмжийг хэрэгжүүлээгүй байна.

3.9. Аудитын явцад хэрэгжүүлсэн горим сорил, түүний үр дүн

Төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн 2021 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд харьяа 6 төсвийн байгууллага, нэг ХХК, 2 тусгай сан нийт 9 санхүүгийн тайлан нэгтгэгдсэнээс 4 байгууллагад дүгнэлт гаргаж, 4 байгууллага түүвэрт хамрагдсан бол эмийн эргэлтийн сан аудитад хамрагдаагүй байна.

Аудитад хамрагдсан харьяа байгууллагуудын санхүүгийн тайланд “Зөрчилгүй” 2, “Хязгаарлалттай” 2 /Засаг даргын тамгын газар, Эрүүл мэндийн төв/ дүгнэлт өгсөн байна.

Төвлөрүүлэн захирагчид хүргүүлсэн төлбөрийн акт, албан шаардлага

- Орон нутгийн төсөвт төвлөрөх малын тоо толгойн албан татварын орлогыг 26.1 сая төгрөгөөр дутуу төвлөрүүлсэн байна. Энэ нь Төсвийн тухай хуулийн 41 дүгээр зүйлийн 41.2.1²-т заалттай нийцээгүй бөгөөд ажил гүйлгээ, дансны анги, тодруулгын нийцсэн бөгөөд зохистой байх батламж мэдээдлийг хангахгүй байгаа тул төлбөрийн акт тогтоов.
- Засаг даргын шилэн дансны мэдээллийг цаг хугацаанд мэдээлээгүй, төсвийн төсөл, аудит дүгнэлт гэх мэт 8 мэдээллийг огт мэдээлээгүй байна. Энэ нь Шилэн дансны тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4.1.1³, 6 дугаар зүйлийн 6.4.4⁴, 6.4.5⁵ дахь, Засгийн газрын 2016 оны 29 дүгээр тогтоолоор баталсан Шилэн дансны цахим хуудсанд тавих мэдээллийн агуулга, нийтлэг стандартыг тогтоох журмыг зөрчсөнд албан шаардлага хүргүүлээ.

Харьяа байгууллагуудын санхүүгийн тайланд хийсэн аудитаар нийт 1,788.3 сая төгрөгийн алдаа, зөрчил илрүүлснээс 586.6 сая төгрөгийн 12 алдааг аудитын явцад залруулж, 10.4 сая төгрөгийн 4 зөрчилд төлбөрийн акт тогтоож, 137.3 сая төгрөгийн 11 зөрчлийг арилгах албан шаардлага хүргүүлж, 1,054.1 сая төгрөгийн зөрчлийг арилгах, давтан гаргахгүй байх 15 зөвлөмжийг хүргүүлэв.

² хуулийн дагуу улс, орон нутгийн төсөвт оруулах болон тухайн байгууллагын өөрийг үйл ажиллагааны орлогыг бүрэн төвлөрүүлэх

³ мэдээлэл үнэн зөв, бодитой, иж бүрэн байх;

⁴ таван сая төгрөгөөс дээш үнийн дүн бүхий худалдан авсан бараа, ажил үйлчилгээний нэр, санхүүжилтийн хэмжээ, нийлүүлэгчийн нэр, хаяг;

⁵ цалингийн зардлаас бусад таван сая төгрөгөөс дээш үнийн дүн бүхий орлого, зарлагын мөнгөн гүйлгээг гүйлгээ тус бүрээр, гүйлгээний агуулга, хүлээн авагчийн нэр;

3.10 Дараагийн аудитаар авч үзэх буюу анхаарал татахуйц бусад чухал асуудал

Засаг даргын хүрээний байгууллагуудын санхүүгийн тайлангийн аудитаар илэрсэн алдаа, зөрчлийг арилгах, актын төлбөрийг барагдуулах, давтан гаргахгүй байх, авлага өр, төлбөрийг бууруулах, бүртгэл тайлагналыг сайжруулах, төсвийн захирагч үр дүнг дүгнэн, хариуцлагыг дээшлүүлэх талаар анхаарч ажиллах нь зүйтэй байна.

4. Менежментийн захидал

Менежментийн захидалд цаашид анхаарвал зохих асуудлыг тэргүүлэх ач холбогдлоор нь эрэмбэлэн үзүүлэв. Үүнд:

Дотоод хяналттай холбоотой асуудал

Илрүүлэлт: Байгууллагын санхүүгийн үйл ажиллагаа, чанар хүртээмжид дотоод хяналтыг хэрэгжүүлсэн боловч өмч хөрөнгө, төсвийн санхүүгийн зарцуулалтад дотоод хяналтыг хэрэгжүүлээгүй байна.

Эрсдэл: Төсвийн захирагч нар төсвийн зориулалтаар бусаар зарцуулж алдаа зөрчил нэмэгдэх

Өгсөн зөвлөмж: Дээд шатны байгууллага болон эрх бүхий этгээд дотоод хяналтын журмыг батлаагүй бол Засгийн газрын 2011 оны “НИЙТЛЭГ ЖУРАМ БАТЛАХ ТУХАЙ” 311 дүгээр тушаалын дагуу байгууллагын дотоод үйл ажиллагаанд мөрдөгдөх журмыг баталж, өмч хөрөнгө, төсвийн хөрөнгийн зарцуулалтад тавих дотоод хяналтыг хэрэгжүүлэх.

Орон нутгийн төсвийн орлоготой холбоотой асуудал

Илрүүлэлт: Орон нутгийн төсвийн орлого бүрдүүлдэг бууны албан татвар, хог хаягдлын үйлчилгээний хураамж, улсын тэмдэгтийн хураамж зэрэг зарим нэр төрлийн албан татвар 30.6 сая төгрөгөөр тасарсан байна.

Эрсдэл: Орлого тасарч хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн төсөл арга хэмжээ хэрэгжихгүй байх;

Өгсөн зөвлөмж: Орон нутгийн төсөвт төвлөрөх татварын орлогыг Төсвийн тухай хуулийн 41 дүгээр зүйлийн 41.2.1-т заасны дагуу бүрэн төвлөрүүлэх ажлыг зохион байгуулж, татварын орлогыг үндэслэлтэй төлөвлөх;

Нягтлан бодох бүртгэлтэй холбоотой асуудал

Илрүүлэлт: Төсвийн төвлөрүүлэн захирагчийн харьяа байгууллагууд мал амьтадын нас дэвшилт болон хөдөө аж ахуйн бүтээгдэхүүнийг данс бүртгэлд бодит үнэ цэнийн аргаар толилуулаагүй нийтлэг алдаа гарсан байна.

Эрсдэл: НББ-ийн тухай хууль зөрчигдөх, Санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан буруу илэрхийлэгдэх, Санхүүгийн тайлагналын иж бүрэн байх, оршин байх батламж мэдэгдэл зөрчигдөх;

Өгсөн зөвлөмж: Байгууллагуудын бүртгэлийг сайжруулж, дараагийн тайлангийн нэгтгэлийг хийхдээ Сангийн сайдын 2016 оны 12 сарын 16-ны өдрийн “Стандарт батлах тухай” 411 тоот тушаалын 1 дүгээр хавсралт “Биологийн хөрөнгө ба түүнээс хүлээн авсан хөдөө аж ахуйн бүтээгдэхүүний нягтлан бодох бүртгэлийн стандарт”-ын дагуу биологийн болон хөдөө аж ахуйн бүтээгдэхүүний бүртгэлийг иж бүрэн нэвтрүүлж, алдааг байгууллага бүр дээр залруулж, төсвийн хөрөнгийн зарцуулалтад тавих хяналтыг сайжруулах;

Илрүүлэлт: Сумын орон нутгийн хөгжлийн сан болон эрүүл мэнд, боловсрол, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих сангийн хөрөнгөөр санхүүжүүлсэн төсөл арга хэмжээний зардлыг бүртгэхдээ тухайн сангуудын санхүүгийн байдлын тайлангийн дуусаагүй үйлдвэрлэл дансанд төсөл арга хэмжээ тус бүрээр дэд данс нээж холбогдох зардлыг хуримтлуулан бүртгээгүй байна. Энэ нь Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 14.3.3 /дэлгэрэнгүй болон ерөнхий данс хөтлөх/ заалттай нийцэхгүй байна.

Эрсдэл: Орон нутгийн төсвийн хөрөнгө оруулалтын төсөл арга хэмжээний зардлыг дуусаагүй үйлдвэрлэл дансанд төсөл арга хэмжээ тус бүрээр дэд дансанд хуримтлуулан бүртгээгүйн улмаас нягтлан бодох бүртгэлийн хяналтын үр нөлөөг бууруулах эрсдэлтэй байна.

Өгсөн зөвлөмж: Сумын орон нутгийн хөгжлийн сан болон эрүүл мэнд, боловсрол, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих сангийн хөрөнгөөр санхүүжүүлсэн төсөл арга хэмжээний зардлыг бүртгэхдээ тухайн сангуудын санхүүгийн байдлын тайлангийн дуусаагүй үйлдвэрлэл дансанд төсөл арга хэмжээ тус бүрээр дэд данс нээж холбогдох зардлыг хуримтлуулан бүртгэх;

Байгууллагаас өгсөн хариу тайлбар: Шалгагдагч байгууллагаар аудитаар илэрсэн алдаа зөрчлийг хүлээн зөвшөөрсөн болно.

Дээрх зөвлөмжийн биелэлтийг төрийн аудитын байгууллагад 2022 оны 9 дүгээр сарын 30-ны өдрийн дотор ирүүлнэ үү.

Аудитын явцад бидэнтэй хамтран ажилласан холбогдох ажилтнуудад талархал илэрхийлье.

Хавсралт

5.Аудитын явцад илэрсэн алдаа, зөрчлийн жагсаалт

Огноо: 2022.03.25	Аудитын нэр: Мөнххаан сумын Засаг даргын тайлан	Аудитын код: СБА-2022/05/НА-СТА-ТТЗ
Шалгагдсан байгууллагын нэр: Мөнххаан сумын Засаг дарга	Сая төгрөгөөр	

№	Алдаа, зөрчлийн товч утга	Мөнгөн дүн	Аудитын байгууллагаас гаргасан шийдэл	Алдаа, зөрчилтэй асуудал гаргасан албан тушаалтны	
			Нэр	Албан тушаал	Овог нэр

1	Сумын орон нутгийн хөгжлийн сан болон эрүүл мэнд, боловсрол, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих сангийн хөрөнгөөр санхүүжүүлсэн төсөл арга хэмжээний зардлыг бүртгэхдээ тухайн сангуудын санхүүгийн байдлын тайлангийн дуусаагүй үйлдвэрлэл дансанд төсөл арга хэмжээ тус бүрээр дэд данс нээж холбогдох зардлыг хуримтлуулан бүртгэх;	-	зөвлөмж	Засаг дарга Санхүү, албаны даргын үүргийг түр орлон гүйцэтгэгч	А.Батдэлгэр Б.Эрдэнэбат
2	Байгууллагуудын бүртгэлийг сайжруулж, дараагийн тайлангийн нэгтгэлийг хийхдээ Сангийн сайдын 2016 оны 12 сарын 16-ны өдрийн “Стандарт батлах тухай” 411 тоот тушаалын 1 дүгээр хавсралт “Биологийн хөрөнгө ба түүнээс хүлээн авсан хөдөө аж ахуйн бүтээгдэхүүний нягтлан бодох бүртгэлийн стандарт”-ын дагуу биологийн болон хөдөө аж ахуйн бүтээгдэхүүний бүртгэлийг иж бүрэн нэвтрүүлж, алдааг байгууллага бүр дээр залруулж, төсвийн хөрөнгийн зарцуулалтад тавих хяналтыг сайжруулах;		зөвлөмж	Засаг дарга Санхүү, албаны даргын үүргийг түр орлон гүйцэтгэгч	А.Батдэлгэр Б.Эрдэнэбат
3	Төсвийн байгууллагуудын санхүүгийн үйл ажиллагаанд тавих хяналт хангалтгүй байна.	-	Зөвлөмж	Засаг дарга Санхүү, албаны даргын үүргийг түр орлон гүйцэтгэгч	А.Батдэлгэр Б.Эрдэнэбат
4	Орон нутгийн төсвийн орлогыг дутуу төвлөрүүлсэн байна.	30.6	Зөвлөмж	Засаг дарга Санхүү, албаны даргын үүргийг түр орлон гүйцэтгэгч	А.Батдэлгэр Б.Эрдэнэбат
5	Малын тоо толгойн албан татварын малчид дутуу төлсөн байна.	26.1	Төлбөрийн акт	Засаг дарга Санхүү, албаны даргын үүргийг түр орлон гүйцэтгэгч	А.Батдэлгэр Б.Эрдэнэбат
	Дүн	56.7			